

OBLIGAȚIILE IOBĂGEȘTI DIN FOSTUL DOMENIU AL CETĂȚII CEHU-SILVANIEI ÎN TIMPUL RĂSCOALEI LUI HOREA

I. Slujba iobăgească

1. Secolul al XVIII-lea se caracterizează prin agravarea deosebită a regimului șerbiei, al iobăgiei însăși în Transilvania. În noul regim, austriac, instaurat după alungarea puterii turcești, nu sînt înlocuite și nici măcar nu sînt reduse sarcinile domeniiale, ci dimpotrivă, se adaugă, pe lîngă cele existente și sarcinile publice. Sarcinile iobagului iau proporții alarmante, insuportabile. Robota iobăgească, parte integrantă a rentei feudale, a ajuns treptat la o gravitate particulară, de la o zi pe săptămînă, cît a fost stabilită în Tripartitum, la 3—5 și mai multe zile, și chiar la toate zilele săptămînii, cu vitele sau cu palmele, cu plugul, cu carul, cu uneltele proprii. În general e nelimitată, mai ales în timpul muncilor mari și urgente, cînd și economia proștrle a iobagului îi reclamă munca. În agravarea acestui regim al șerbiei, instaurat legal la 1514, trebuie să căutăm rădăcinile adînci ale răscoalei lui Horea.¹

Curtea din Viena, încearcă zadarnic presiuni asupra nobilimii să scadă sarcinile iobăgești. Dieta Transilvaniei din 1714 fixează robota la 4 zile pe săptămînă pentru iobagi și 3 zile pentru jeleri, rămînînd la voia stăpînului feudal dacă vrea slujba iobagului sau jelerului său cu vitele sau cu brațele. Dar nobilimea nu s-a simțit obligată nici măcar să respecte această reglementare, de altfel, legea nici n-a ajuns să fie sancționată. La reglementarea urbarială din Transilvania nu se putea ajunge decît printr-un compromis între Curtea din Viena și nobilimea de aici, în dauna iobăgimii, respectiv prin menținerea pe mai departe a sarcinilor feudale și sporirea în același timp a celor fiscale. Concretizarea acestui act de reglementare urbarială pentru Transilvania se face prin publicarea la 11 nov. 1769 a unei ordonanțe provizorii cunoscută sub numele de „Certa puncta” (Anumite puncte). Robota se menține în continuare ca și în legile anterioare².

¹ D. Prodan, *Răscoala lui Horea*, I, București, 1979, p. 14;

² Idem, *op. cit.*, p. 15; Olga Pescariu, în *Rev. Arh.*, VIII, 1, București, 1965, p. 54—55;

Pornind de la ideea că principala cauză a răscoalei lui Horea a fost faptul că în Transilvania nici pînă la 1785 nu s-a ajuns la o stabilire și uniformizare a sarcinilor iobagului față de stăpînul său, împăratul Iosif al II-lea, ordonă începerea lucrărilor în vederea unei reglementări urbariale pe întreaga țară. Totodată prin patentă din 22 august 1785 desființează iobăgia, se înlocuiește cuvîntul „iobag” cu cel de „colon” și reînvie dreptul lui de a se muta dintr-un loc într-altul³. Rezultatul acestei tergiversări a fost concretizat în două conscripții urbariale, cele din 1785 și 1820. Aceste conscripții au o valoare deosebită pentru studierea relațiilor feudale în descompunere și a celor capitaliste în formare în mediul sătesc.

Situația în care se afla iobăgimea din fostul domeniu al cetății Cehu-Silvaniei (Comitatul Solnocul de Mijloc) — situația juridică, pămîntul posedat, componența și mărimea sesiilor iobăgești, îndeletnicirile iobagilor, sursele lor de venituri, metodele de cultivare a pămîntului, tehnica agricolă, proprietățile obștești și nu în ultimul rînd, obligațiile țăranilor față de nobili, față de stat etc. — deci problema centrală a întregii societăți din acea vreme: *problema iobăgiei*, este reflectată în două conscripții:

a) Conscripția domeniului Cehu-Silvaniei al baronului Iosif Bornemisza de Kászón (Cașin) din 1780⁴;

b) Conscripțiile urbariale oficiale din comitatul Solnocul de Mijloc unit cu Crasna și districtul Chioar, din anul 1785⁵.

În cele ce urmează vom prezenta obligațiile țăranilor dependenți față de stăpînii lor feudali din localitățile aparținătoare fostului domeniu al cetății Cehului împărțit între urmașii lui Ladislau Gyulafi și soției sale Ecaterina Széchy, la data de 13 martie 1767⁶, cu scopul de a contribui la întregirea tabloului general al societății transilvănene, tablou ce se poate desprinde din cele cîteva conscripții publicate sau prelucrate⁷.

³ *Istoria României*, III, București, 1964, p. 780—782;

⁴ Arh. Stat. Sălaj, Fond: Tribunalul Jud. Sălaj, Cauze urbariale, R. 1, f. 1—641;

⁵ Arh. Stat. Sălaj, Colecția personală Ioan Ardeleanu-Senior, II, dos. nr. 19—Băsești; 20—Bîrsău de Jos; 21—Bîrsău de Sus; 22—Gîrdani; 24—Tămășești; 25—Arduzel; 26—Benesat; 28—Cehu-Silvaniei; 31—Babța; 32—Bicaz; 58—Giurtelecu Homorodului; 61—Bîrsa; 65—Înău; 67—Traniș; și Arh. Stat. Cluj, Fond: Comitatul Solnocul de Mijloc, Urbarii, nr. 1979/1785—Băița; 1984/1785—Năpradea; 1999/1785—Ulmeni; 2003/1785—Corni; 2014/1785—Aluniș; 2016/1785—Sălsig; 2017/1785—Asuajul de Jos; 2018/1785—Asuajul de Sus; 2027/1785—Stremț; 2031/1785—Orțița; 2034/1785—Vicea; 2037/1785—Oarța de Jos; (Orice localitate citată se găsește sub aceste cote);

⁶ Arh. Stat. Sălaj, Tribunalul jud. Sălaj, Cauze urbariale, R. 4, f. 386—394; E. Wagner, în *Acta MP*, 8, 1984, p. 340;

⁷ Următoarele 38 de localități ale domeniului au fost împărțite în anul 1767 între urmașii familiei Gyulafi de Rátót, formînd un „composesorat” al stăpînilor de pămînt: Aluniș, Arduzel, Ariniș, Asuajul de Jos, Asuajul de Sus, Babța Mare, Babța Mică (praedium), Băița, Băsești, Benesat, Bicaz, Bîrsa, Bîrsău de Jos, Bîrsău de Sus, Borzlyk, Cehu Silvaniei (oppidum), Corni, Giurtelecu Hododului, Gîrdani, Horoata Cehului, Înău, *Kedefalva vulgo Godinatza*, *Kolbásfalva*, Năpradea, Oarța de Jos, Oarța de Sus, Orțița, *Patakfalva*, Sălsig, Stremț, Tămășești, Tohat, Traniș (în parte), Ulmeni, Urmenis, *Vájdafalva*, Vădurele, Vicea (în parte);

⁷ Pînă în prezent, pe baza acestor conscripții au fost publicate numeroase studii de: D. Prodan, E. Csetri, L. Botezan, N. Szabó, V. Ristea, I. Pop M. Roșca, L. Moldovan etc.;

2. După cum rezultă din declarațiile iobagilor, a țăranilor dependenți, o reglementare juridică a raporturilor cu stăpînii lor, n-a existat pînă în 1785. Contractele sînt foarte puține la număr. În majoritatea cazurilor spuneau că: „Locul aiesta Urbarium n-are, nici n-am pomenit”... (Aluniș), „noi urbarium n-avem...” (Băița). „Nici contractus, nici legătură nu avem cu domnii locului...” (Bicaz), „Noi altu Urbarium n-am avut de rîndul slujbei pînă amu...” (Bîrsa), „Întraiestă locu și iobagii și jelerii fac slujba și amu cum au făcut de mult, fără de urbarium și fără contractus...” (Giurtelecu Hododului). Numai într-un singur caz, la Bîrsa spuneau țăranii baronului Bornemisza Iosif că „s-a prezentat o conscripție a bunurilor” (Conscriptio Bonorum), care a fost anexată la Conscriptia din 1785, dar cu timpul s-a pierdut. Probabil este vorba de copia Conscriptiei din 1780 a bunurilor familiei Bornemisza⁸.

Între conscripțiile studiate se găsește numai un singur contract, încheiat între văduva contelui Kornis, și țăranii dependenți din Băița, Odești și Orțița⁹. Contractul stabilește taxa de răscumpărare a slujbei, reglementează muncile de sezon și cele suplimentare, mărimea darurilor și a dijei, deasemenea stabilește și data plății taxei „la ziua de Sf. Martin” (11 noiembrie). La Bicaz încă declarau țăranii că văduva lui Szombatfalvi Ioan, născută Torotzkai Agenta „au ruptură (și) Taxă; a Domnului Ötvös Imre Iobagii și Jelerii încă au Contractus sau Legătură”.

În multe locuri au încheiat înțelegeri verbale sau chiar contracte scrise între stăpînii pămîntului și țăranii, dar s-au pierdut. Un asemenea contract verbal s-a încheiat cu țăranii din Orțița ai lui Baranyai Iosif, țăranii declarînd că plătesc taxă, „dare contractus scris nu este, numai cu besade (verbal = n.n.)”. La Oarta de Jos oamenii contelui Bethlen Grigore „dau taxă, care cum a putut alkazui (înțelegere = n.n.)” Szabo Von din Băița a încheiat un contract cu Vantza Gheorghe, administratorul baronului Vaji Daniel, ca anual să dea 2 capre de pădure, să lucreze două săptămîni, „despre care alcăzas (contract, înțelegere = n.n.) carte încă am avut, dare o perit”. La fel spuneau și iobagii lui Huszár Iosif din Arduzel.

În majoritatea cazurilor, în lipsa de urbariu sau de contract, țăranii spuneau că nu știu de cînd fac aceste slujbe, în același fel, slujeau și părinții lor (Arduzel). La Corni slujesc „așa cum a fost obicei și de de mult”, la Giurtelecu Hododului „aiesta obicei so Ereduit (izvorit = n.n.) vro douăzeci de ani”; la fel s-a întîmplat și la Babța.

Sînt și sate în care țăranii declarau conscriptorilor că obligațiile le au de 13—15 ani, (Gîrdani, Traniș, Bîrsău de Sus, Bîrsa, Băița), sau „de cînd a fost publicată porunca milostivă a regelui, în ziua a 12-a a lunii Sf. Andrei (noiembrie = n.n.), din anul 1769” spuneau reprezentanții „nobilului Composesorat” al moșierilor. Țăranii din Cehu-Silvaniei știau că „în jurul (anului) 1769 au sosit niște puncte regulative”. Din aceste declarații reiese că țăranii cunoșteau ordonanța provizorie, cunoscută sub denumirea „Certa puncta”. Țăranii din Sălsig spuneau că „dară știm aceasta cum că în vremurile mai nainte trecute cam cu 14 ani s-au publicat despre rîndu slujbei niște umilostive punctumuri, sub numele cîndva Împărătesei Marii Teresii, că iobagii cu tătă puterea în tătă săptămîna să slujim în 3 zile, cu palmele 4 zile și jelerii în tătă săptămîna în două zile.” Într-un mod asemănător cunoșteau ordinul și țăranii din Aluniș, Băița, Traniș.

Se cunosc deci și în Sălaj reglementările aduse de curtea de la Viena, dar ele nu se aplică și mai ales nu se respectă; „dare domnii nu o ținut” spuneau sătênii din Băița. Se pare totuși că la Aluniș au fost respectate aceste dispoziții, cel puțin așa rezultă din declarațiile țăranilor și din informațiile date din partea Composesoratului. Din conscripțiile din 1780 ale lui Bornemisza Iosif rezultă că baronul a aplicat prevederile ordinului, dar peste cinci ani, la 1785, țăranii nu peste tot spuneau la fel.

⁸ Extrase din declarațiile țăranilor dependenți, privind urbariile și contractele anterioare; (Anexa nr. 1);

⁹ Arh. Stat. Cluj, Comitatul Solnocul de Mijloc, Urbarii, nr. 2031/1785 — satul Orțița. Contractul, deși este încheiat cu țăranii din trei sate, a fost anexat numai la conscripția satului Orțița (Anexa 2);

Inexistența unor reglementări urbariale a făcut ca obligațiile țărănești față de stăpînii de pămînt să se presteze haotic, potrivit obiceiului, bunului plac al nobililor, la discreția lor, „cînd le-o trebuie” (Girdani, Tămășești).

3. Renta feudală, apare și aici sub cele trei forme cunoscute: în muncă, produse și bani. După cum va rezulta și din analiza ce urmează, ponderea cea mai mare o are peste tot, renta în muncă (robota). Ea se caracterizează în totalitatea obligațiilor în muncă, pe care țăranii dependenți le aveau față de domnii de pămînt, cum li se spunea în Transilvania proprietarilor feudali. Obligațiile în muncă erau cuprinse parțial în daturi, dar mai ales în zile de robotă. Iobagii pentru a desemna principală lor obligație n-au întrebuințat niciodată termenul de robotă, ci pe acela de „slujbă” sau „szolgálat”. Ea era îndeplinită de către toți țăranii dependenți, fie cu uneltele agricole și vitele proprii, cu 2 sau patru boi, fie cu brațele, atunci cînd nu aveau animale de tracțiune, ori cînd li se pretindea în acest fel. Robota varia, în cele mai multe localități între 2—4 zile pe săptămînă în cazul iobagilor și între 1—3 zile pe săptămînă în cel al jelerilor care foloseau pămînt iobăgesc.

Zilele de slujbă iobăgească nu erau stabilite uniform pentru toți țăranii dependenți dintr-o categorie socială. Ele difereau de la un sat la altul, de la un stăpîn de pămînt la altul din cadrul aceleiași localități și chiar de la un țăran dependent la altul¹⁰.

În localitățile Asuajul de Jos, Asuajul de Sus, Babța, Bicz, Bîrsa, Bîrsăul de Sus, Băsești, Corni, Năpradea, Oarța de Sus, Sălsig Stremț și Ulmeni muncile agricole de primăvară se făceau cu 4 sau cu 6 boi și prindeau două-trei „gazde” cîte 2—3 perechi de boi într-un atelaj. Dar la Bicz „rare ori o lăsa să prindă 3 gazde cîte 2 boi la olaltă într-un plug”. Din declarații nu rezultă că cei care nu aveau patru boi au slujit altfel decît cei care prestau robota cu patru boi, de multe ori și jelerii slujeau la fel ca și iobagii. La Asuajul de Jos, „Jelerii într-o formă cu iobagii am plinit slujba cea domnească, ... într-un an cu trei părți mai mult am slujit la domnii de cît pe seama noastră și cei cu boi încă așa am slujit...”. Dar, într-un număr însemnat de localități, slujba iobăgească varia în funcție de categoria socială din care făceau parte țăranii dependenți sau în funcție de mărimea sesiei folosite. Jelerii din Asuajul de Jos, „care a avut mai mărișoare locuri a slujit într-o formă cu iobagii”, iar cei care a avut mai puțin, „cum s-a putut tocmii cu domnii săi”; la Babța, înainte cu „20 de ani (au) slujit iobagii numai cîte 3 zile (săptămînale) jelerii numai 12 zile într-un an, de atunci mai mult slujim”.

Jelerii din Vicea ai ecleziei reformate din Someș-Uileac spuneau „care sîntem mai bune gazde... facem slujbe cu plinile șase zile, iară care fiind gazde mai săraci... slujește patru și trei și două zile....”.

În cazuri mai rare, mai admiteau ca iobagii să îndeplinească zile mai puține de slujbă în lunile de iarnă, de cît pe timpul verii. Astfel proceda Barcsai Samuil cu jelerii lui din Bîrsău de Jos: primăvara lucrau cu boii, vara și toamna cum s-a poruncit, iar „iarna numai cînd și cînd duceau o sanie de lemne și făceau chilintește (separat = n.n.) cîte 200 de pari de vie un om”. La Inău „iobagii... (din) partea domnului Vaji slujesc fără de rînd și isprave, numai iarna slujesc 3 zile”. În general la fel lucrau și iarna ca și în celelalte anotimpuri ale anului. Țăranii din Tămășești declarau „cînd l-o trebuie ne-o mînat în slujbă, și iarna și vara, și de multe ori iarna mai cu greu ne-a căzut slujba decît vara, ne avînd fin, sau cînd a fost drumul mai greu”.

Atunci cînd nevoia de forță de muncă iobăgească era mai mare, mai ales în timpul muncilor agricole de vîrf, cum sînt: aratul, secerișul, săpatul sau cositul, proprietarii de pămînt nu ezitau să încalce dispozițiile oficiale, mărind numărul zilelor de slujbă peste cele stabilite în „Certa puncta”. Cu asemenea cazuri ne întîlnim aproape peste tot în satele fostului domeniu al cetății Cehului. Semnificative în acest sens sînt declarațiile făcute de țăranii dependenți din Asuajul de Sus, aparținători de baronul Bornemisza Iosif, unde jelerii au slujit împreună cu iobagii toată săptămîna, fără întrerupere, „cînd de marți dimineața pînă sîmbătă seara,

¹⁰ Anexa nr. 3. Extrase din conscripții privind modul de prestare al robotei;

cînd de luni pînă sîmbătă seara și au venit totdeauna duminica acasă. Această slujbă a ținut primăvara, vara, și toamna, dar iarna drept lucru /e/ că n-am slujit atîta, dare totuși preți de 3 zile în toată săptămîna toți am slujit /și/ iarna, la tăiere de lemn de epulet (construcție) facere de pari și de scinduri¹⁴. La Babța oamenii lui Bethlen Grigore slujeau „în toată săptămîna întreagă, nici în 2—3—săptămîni nu slobode acasă, și atunci numai duminica, pe un om... după merinde...”, „într-un an pe ugor și subsămîntă (arau) 24 zile, cînd și cînd mai mult...” La Babța „lipitorii” (jeler fără casă) fac cîte o zi de slujbă pe săptămînă, cînd este „lucru mai sorgoș” și cîte 2 zile. La Băița slujbele se făceau în general cu doi boi, „dare cînd a fost lucru mai sorgoș și cu 4 boi încă ne-o mînat... în rîndu arăturii rupte nu ținut... și cîte două săptămîni întins am arat”. Jelerii din Bîrsău de Sus ai baronului Bornemisza slujeau împreună cu iobagii două zile pe săptămînă, vara și cîte patru, iar în timpul secerișului cîte 2 săptămîni „întins” după care o săptămînă au stat acasă, deci în medie 3 zile pe săptămînă, dar asemenea cazuri sînt foarte rare. Oamenii din Stremț ai contelui Torotzkai Sigismund declarau că atunci „cînd a fost lucru mai sorgoș pe vremea secerișului și cositului, și în două sau în 3 săptămîni încă am fost întins în slujbă”.

Exemplele de mai sus constituie dovezi convingătoare ale nevoii de forță de muncă, pe care o resimțeau unii moșieri, totodată și ale folosirii tuturor posibilităților care stăteau la dispoziția lor pentru mărirea robotei țăranilor dependenți. Deși zona Cehului nu se număra printre teritoriile viticole, totuși țăranii prestau astfel de munci, dacă nu în hotarul satului unde locuiau, atunci în hotarul localităților învecinate, în majoritatea cazurilor la Cehu-Silvaniei, sau într-o altă zonă, unde stăpînul feudal deținea vii alodiale (Pătal, Tășnad) și a avut nevoie de forță de muncă. Nu erau rare cazurile cînd țăranul dependent exercita și celelalte munci în hotarele altor localități. Această situație îngreuna robota țăranilor prin faptul că mersul și venitul de la lucru nu erau socotite în zilele de slujbă. Așa era la Arduzel, Asuajul de Jos, Asuajul de Sus, Băița, Benesat, Bicaz, Bîrsău de Jos, Cehu-Silvaniei, Corni (br. Bornemisza Iosif) Sălsig, Stremț, Tămășești, Ulmeni. Sînt și excepții, dar acestea apar numai sporadic. Dintre localitățile studiate numai în trei sate au declarat țăranii că acest drum a fost știut în zilele de robotă, la Bîrsa, Năpradea și la Oarța de Jos, sau la Arduzel pentru oamenii contelui Korda, întirzierile nu trebuiau recuperate.

În conscripții nu apare totdeauna distanța sau localitatea unde efectuau țăranii slujbele solicitate, numai atîtea „că merseii și venirii noastre în slujbă nu s-o știut”, dar sînt și cazuri cînd drumurile acestea au fost consemnate. Țăranii baronului Huszár Iosif din localitățile Arduzel și Mînău lucrează la ville din Cehu-Silvaniei. Cei din Arduzel fac „curat finețele alodiale din Mînău”, duc cîte un car de fin pînă la Năpradea și merg la Cisteul de Mureș pentru cercuirea butoaielor, iar ai lui Torotzkai Sigismund și Bornemisza Iosif cercuiesc butoaie la Cehu-Silvaniei în timpul culesului strugurilor. Jelerii din Asuajul de Sus, a lui Horváth Daniel lucrează la Pătal 3—4 săptămîni, cei fără boi numai o săptămînă.

Iobagii baronului Vaji Daniel din Benesat munceau 3—4 zile la culesul strugurilor la Cehu Silvaniei; iar ai lui Alvinczi Gavril din Bîrsău de Sus slujeau o săptămînă cu palmele la Tășnad. Un om din Cehu Silvaniei al contelui Teleki Avram slujea la vile contelui din Săcășeni. Cauza slujbelor efectuată în alte localități consta în dispersarea proprietăților feudale de-a lungul secolelor. Exemplul cel mai semnificativ este chiar soarta domeniului cetății Cehului, unde în fiecare localitate găsim cîte 5—10 proprietari sau și mai mulți. În cele 26 de localități erau 54 de proprietari și 2483 de țărani dependenți. Br. Bornemisza Iosif și ct. Gyulai Iosif aveau pămînturi și oameni dependenți în 23 de localități. În satul Băsești 22 de nobili aveau posesiune¹¹. Mulți aveau numai cîteva țărani, sub 10, răspîndiți în mai multe localități. Acest fapt a determinat pe unii moșieri, care nu dispuneau de pămînt alodial într-o localitate, să întrebuițeze robota țăranilor dependenți

¹¹ Tabel nr. 1, 2 și 3 cuprinzînd nr. țăranilor repartizați pe localități și după stăpînii de pămînt;

din această localitate în altă parte, unde se găseau pământurile alodiale și duceau lipsă de forță de muncă. Desigur că în aceste cazuri, muncile țăranilor erau concentrate pe mai multe zile și chiar săptămâni la rînd și nu oricînd ci în perioadele de vîrf ale muncilor agricole. Astfel concentrarea zilelor de lucru, efectuarea robotei continuu timp de o săptămînă sau și mai multe, apare în conșcripții ca un fenomen obișnuit, cu care ne întîlnim aproape la fiecare localitate, la unul sau la mai mulți stăpîni feudali, indiferent că țăranii dependenți exercitau robotă în hotarul satului lor natal sau într-o altă localitate, la o distanță mai mică sau mai apreciabilă; „dare în rîndul slujbei nici a noastră domnii, nici ceilalți ruptoare n-au ținut” — spuneau locuitorii satului Asuajul de Jos, „într-un an cu trei părți mai mult am slujit la domnii, de cît pe seama noastră”. Sînt și multe exemple contrarii cînd o săptămînă munceau pentru stăpînul lor, iar celelalte pentru ei, sau în cazul jelerilor, o săptămînă pe pământurile alodiale și două „stăteau acasă”. Oamenii baronului Bornemisza, slujeau așa la 1780 în medie 2—3 zile¹², iar în anul 1785 n-au mai avut „ruptură și rend (ordine = n.n.) în slujbă” (Babța). Situația era identică aproape peste tot, la toți domnii de pămînt.

Țăranii dependenți, în general prestau mai multe zile de slujbă decît era stabilită în normele în vigoare. Lucrau toată săptămîna cu excepția zilei de duminică și cîteodată au rămas acasă și lunea, eventual și marțea, ceea ce însemna că lucrau în general 4—6 zile pe săptămînă, dar în mod sigur că cinci zile au muncit în favoarea stăpînilor lor, dar acest fapt nu rezultă din tabelele centralizatoare, ci din declarațiile țăranilor¹³.

4. O altă greutate care apăsă pe țăranii dependenți era cea a robotei suplimentare, diversele munci, altele decît muncile agricole propriu zise, printre care se numărau cărăturile diverse de la pămîntul alodial la curtea stăpînului, de la o moșie la alta. La aceasta se adăugau cărăușile lungi, la distanțe de zeci de kilometri, în cadrul comitatului sau în alte comitate¹⁴. Cărăușia era determinată de nevoile curților nobiliare de a-și strînge cerealele, finul și vinul produse pe alodii: răsplîndite în diferite localități ale Transilvaniei, unde proprietarii feudali dețineau pămînturi alodiale, de nevoile comerciale ale stăpînului, transportul vinului pentru circiumărit etc. În aceste drumuri lungi, cu încărcături mari, iobagii plecau cu alimentele lor, plăteau pentru podari la vaduri, atît la plecare cît și la întoarcere, își distrugau carul sau își pierdeau vitele¹⁵.

Țăranii dependenți din Arduzel ai moșierului ct. Korda Gheorghe, în 1764, au făcut trei „drumuri lungi cu animalele” la Cluj, Tășnad și Cehei (c. Solnocul de Mijloc); ai contelui Kornis Mihai făceau cărăușie cînd erau trimiși, de 22 de ani, de cînd moșia a intrat în posesia contelui; ai baronului Huszár Iosif mergeau la Tășnad sau la Cluj. Jelerii din Asuajul de Jos ai lui Torotzkai Agneta „Pentru răsplătirea unui drum pînă la Sîntioara” dădeau 2 Fl. Vonași, iar un jeler al lui Teleki Emeric făcea un drum lung, care dura o săptămînă „sub ducere de vin”. Alții, din Asuajul de Sus și Bîrsău de Jos au „plinit un drum lung pînă la Cricău” cu vinul. Oamenii lui Nalátzi Carol din Bîrsăul de Jos spuneau că „am făcut cîte un drum lung de la Tășnad pînă la Rus (c. Solnocul Interior, azi în județul Sălaj) cu vin și „vama la Podar noi sîntem (datori) chitilani a plăti, și mergînd și venînd”, iar pentru transportarea pîlincii pentru circiumărit, de la curte sau de la Rus, nu ni s-a plătit nimic. Iobagul br.-lui Iosintzi Ludovic din Bîrsăul de Jos se ducea după fîn la Visk (c. Maramureș, pl. Huszt; azi în URSS) „în care drum plinește o săptămînă și pe apa Someșului io... (trebuia) să plătesc

¹² Anexa nr. 4 și Tabelul nr. 4 privind slujbele prestate de țăranii baronului Bornemisza Iosif din anul 1780;

¹³ Tabelul nr. 5, cuprinzînd nr. zilelor de robotă prestate de țăranii dependenți în patru localități ale plășii Hodod, cercul Solnoc, comitatul Solnocul de Mijloc unit cu Crasna și districtul Chioar. Celelalte centralizatoare din această zonă nu s-au păstrat;

¹⁴ Anexa nr. 5. Extrase privind cărăușile;

¹⁵ Tabel nr. 6. privind traseul cărăușiei;

vama" — spunea iobagul Crișan Luca. Oamenii baronului Huszár Iosif din Bîrsău de Sus făceau cîte un drum la Tășnad și cărau cercuri la curtea din Năpradea, ai lui Alvințzi Gavril, tot cu cercuri se duceau la Uileacu-Șimleului, făceau slujbele la Tășnad și „pe cînd ne mîna după fin la Visk". Țăranii dependenți din Cehu-Silvaniei, din partea lui Rhédei Mihai transportau vin de la Pătal (azi Becheni), la Cluj sau la Cuzăplac (c. Cluj), iar ai lui Baranyi Iosif de la Cehu-Silvaniei la Șintereag (c. Solnocul Interior). Iobagii din Sălsig au răscumpărat obligația de cărașie de la Berzentzei Mihai și pentru un drum pînă la Șintereag cu 2 boi plăteau cîte 3 mariași, iar cei cu 4 boi 6 mariași. Referitor la cărașia țăranilor dependenți și la pagubele lor, a rămas consemnată plîngerea iobagilor din satul Tămășești „...mai multe ori iarna mai cu greu ne-o căzut slujba decît vara... cînd a fost drum/ul/ mai greu, pe noi a Grofului Gyulai oameni, ne-a mînat sub ducere de vin la Cluj, și... doi boi ne-a perit. în care mai sus numitu Iluț Von o avut pagubă de 14 Fl. Vonași, Iluț Savu de 8 Fl. von.“.

Toate slujbele le făceau țăranii dependenți cu mîncarea lor, indiferent de natura muncii. În conșcripții sînt foarte multe însemnări de acest gen, dar numai o singură dată este notat că stăpînul dădea și mîncare, și acel este un mic nobil Pop Simion iunior, din Băsești, care avea un singur iobag: „...cînd lucrez fmi dă de mîncat domnu" — spunea interogatorul.

Munca suplimentară apărea sub diferite forme, chiar și în cadrul aceleiași localități, la același proprietar de pămînt. Robota suplimentară pretinsă era diferită, determinată de posibilitățile regiunii și de nevoile moșilor alodiale¹⁶. Ca și în alte regiuni muntoase se ocupau pe lîngă agricultură și cu confecționarea diferitelor vase din lemn, legate de viticultură (butoaie, clubere etc.). Cei din Arduzel făceau diferite butoaie și butoaie (ătalag), bărbînte și alte vase din lemn, cerceau butoaiele la Cisteul de Mureș (Huszár Iosif) și la Cehu Silvaniei (Torotzkai Iosif, Bornemisza Iosif). Iobagii din Bîrsău de Sus tăiau „rude de cercuri" pentru Huszár Iosif, iar cei din Corni ai lui Bornemisza Iosif „par de vie încă (am) făcut, fără slujbă...". Iobagii din Stremț dădeau cîte 300 de pari de vie pentru Torotzkai Sigismund, cei din Asuajul de Jos, cîte 500 pentru Vaji Daniel. Un jeler din Arduzel a răscumpărat slujbele, cu care era dator contelui Torotzkai Sigismund, cu confecționarea butoaielor de 32 de găleți și a altor vase mai mici. Alte obligații legate de existența pădurilor întinse din această zonă erau cele care se referă la tăierea lemnului de construcție (Asuajul de Sus), facerea scîndurilor necesare curții alodiale (Asuajul de Sus, Bîrsău de Sus), defrișarea pădurilor în scopul transformării terenurilor eliberate în pămînturi arabile sau pășune (Băița, Bîrsău de Sus, Orțița), transportarea lemnului în curtea conacului (Băița = „cîte o sanie de lemne"). În conșcripția din 1785 nu este cuprins și modul de folosire a pădurilor în cît nu putem stabili că pentru executarea obligațiilor de mai sus, țăranii foloseau pădurile comunale sau ale stăpînului feudal. Numai țăranii din Corni spuneau că au făcut cîte 200—300 de pari din „pădurea cea domnească" a baronului Bornemisza Iosif și un jeler din Ulmeni folosea „lemnul cel domnesc" pentru confecționarea butoaielor pentru Torotzkai Sigismund.

Țăranii dependenți aveau și alte sarcini suplimentare, munci nesocotite în zilele de slujbă, cum sînt de exemplu: întreținerea podului plutitor al contelui Korda Gheorghe din Arduzel, dar în schimb oamenii lui puteau folosi podul pe gratis, drept recompensă pentru munca lor; transportarea grîului și dărăcirea cinepei (Cehu-Silvaniei); plivitul grădinei de zarzavaturi (Cehu Silvaniei), jumulirea giștelor și transportau „gunoaiele marhelor... coapte" din partea lor la pămînturile alodiale, în loc să-l fi putut folosi pentru îngrășarea pămînturilor lor (Stremț). Jelerul Pușcaș Vasile din „portio Urmeniș, la 1780, pe lîngă taxa de 5 Fl. vonași, slujea o săptămînă la arat și cu ocazia vîntărilor generale („generalis vadászat"), organizate de baronul Bornemisza Iosif, participa și la vîntătoare „cît dura" (amig az tart). Participarea lor la vîntătoare este consemnată și la Asuajul de Sus, Orțița, Horoatu-Cehului.

¹⁶ Anexa nr. 6. Extrase privind munca suplimentară prestată de țărani;

Stăpînii feudali, în numeroase cazuri foloseau forța de muncă iobăgească în loc de cea calificată a meseriașilor, din cauza lipsei de capital suficient sau a lipsei de meseriași calificați la nivelul rural. Deși Cehu Silvaniei se număra printre puținele țiguri (oppidum) ale comitatului Solnocul de Mijloc, nu avea o pătură de meșteșugari, ne avînd nici o breslă, cum avea Zalăul de exemplu. Muncile lor erau executate de către niste țărani mai pricepuți din rîndurile iobagilor sau jelerilor. Un iobag din Băsești fierbea zi și noaptea pălîncă pentru stăpînul său, contele Gyulai Iosif, fără vreo plată, de la Sf. Mihai — pînă la Paști. Un alt om al contelui, Koltzar Costin din Benesat, s-a priceput la zidărie și a slujit „cu meșteșugu” pentru care a fost plătit, dar în locul lui a fost trimis la muncile agricole tatăl său, care stătea cu el într-o casă. Un țaran din Băița se plîngea că Vaji Daniel l-a „pus la bivoli” pentru păstorit, „cum în trei luni între a me hrană am și păstorit”. Dintre oamenii lui Bornemisza Iosif din Cehu Silvaniei, cei care se pricepeau la tăbăcărie tăbăceau și pieile stăpînului. Jelerul Mondoki Ștefan, tot din Cehu Silvaniei, cînd stăpînul lui, Bethlen Samuil, se afla în oraș, făcea pentru el și o pereche sau două de cizme.

Sînt cîteva cazuri cînd țăranul dependent, avînd o funcție oarecare, a slujit numai cu „funcția” sau îndeplinea o robotă mai scăzută. Jelerii din Arduzel ai contelui Gyulai Iosif spuneau că „cite doi, în mare parte slujim ca poștași”. Oamenii din Băița, tot ai lui Gyulai Iosif, spuneau, că unul a slujit cu funcția de jude, iar altul, 3 săptămîni slujea „la secere, la coasă și la sapă, celelalte slujbe am plinit cu gornicie”. Tot cu „gornicie” slujește și un alt jeler din Streț, iar Pop Petru cum spunea el însuși, „am slujit cu voivodzie”. La Cehu Silvaniei, în 1780, judele localității era ales din rîndurile oamenilor dependenți. Judele era scutit de executarea robotei, în locul lui locuitorii dependenți ai țirgului aveau obligația de a efectua un număr oarecare de zile de robotă suplimentară, sub formă de clacă, indiferent că din partea cărui moșier era iobagul. De asemenea trebuie să amintim și pe cei doi țărani din Cehu-Silvaniei din partea moșierilor Pogány Ștefan și Eötvös Francisc, cei care pe lîngă taxele plătite în favoarea stăpînilor lor, le încasau și taxele pentru ceilalți domni de pămînt. O altă metodă utilizată de nobili pentru a obține robotă suplimentară consta în acordarea de împrumuturi în cereale sau bani, pentru dobinzile cărora iobagii debitori făceau un anumit număr de zile de muncă. La 1780, oamenii baronului Bornemisza Iosif din Horoatu Cehului, pentru dobinzile cerealelor împrumutate, în valoare de cca 26 Fl. Renani, au muncit în plus cîte o zi, iar cel din Asuajul de Jos, în locul dobinzilor preținse după 134 de mîerțe de porumb împrumutate, de obicei munceau la Lucăcești¹⁷.

5. Ceea ce agravează apoi considerabil robota sînt abuzurile variate ale stăpînilor și administratorilor lor (juzilor domnești sau de curte)¹⁸. Abuzurile cele mai frecvente sînt la stabilirea zilelor de muncă, la întrebuintarea brațelor de muncă aflătoare pe moșie, la calcularea zilelor de muncă, la stabilirea și împărțirea cantității vinului și a țuicii la cîrcumărit. Bătăile și sechestrele de bunuri (case, pămînturi, finețe) se numără tot printre abuzurile cele mai frecvente, deși puține cazuri sînt consemnate în conscripții, probabil, de frică, ele n-au fost totdeauna declarate.

Abuzul cel mai frecvent era cel legat de stabilirea numărului zilelor de muncă, exemplele sînt cuprinse în capitolul rentei în muncă: mărirea lor pînă la o săptămînă sau chiar la mai multe, mai ales în perioada de vîrf ale muncilor agricole; nesocotirea în slujbă a drumului parcurs pînă la locul de muncă etc. Contele Teleki Emeric, vrînd să mărească zilele de robotă cu o săptămînă, a luat în „zalog” casa unui jeler din Asuajul de Sus. În cazurile țăranilor dependenți din Băița (Bornemisza Iosif), Bîrsău de Sus, (Teleki Adam), Gîrdani, Tămășești etc. apare și bătaia, pedeapsă corporală, în cazurile de neprezentare la muncă. De multe

¹⁷ Vezi Anexa nr. 4.

¹⁸ Anexa nr. 7. Extrase privind abuzurile săvîrșite de domnii de pămînt sau de dregătorii lor.

ori, cum declarau țăranii, se duceau numai „de frică” pentru că, dacă „...n-am mers ne-o tras jos și ne-o bătut” (Birsău de Sus).

Jelarii din Asuajul de Sus se plîngeau că baronul Bornemisza Iosif a luat recolta de porumb de pe „8 pămînturi, pentru care noi plătim porția cea domnească”. Baronul Vaji Daniel a pus pe un iobag din Băsești circiumar, pentru care nu a plătit nimic, „cînd și cînd mo minat și în slujbă, cînd a fost lucru mai sorogș, și /am/ păgubit în vinul Măriei sale, 53 de florinți Vonași”, pentru care stăpînul lui a luat de la el 2 boi și 2 vaci. Intrucît nu avea animale, a luat și finețele, deși, după ele iobagul plătea dijma „Nalțătului Împărat”. Tot așa pe nedrept a luat finețele și de la alți țărani, de la unu de 6 care, iar de la altul de 2 care, pentru care ei „plătesc porție și gardurile tot noi le facem după riturile aceie”. Sînt multe cazuri cînd țăranii nu primeau nimic pentru circiumărit; în schimb, ei plăteau pentru domnii lor: s-au înțeles într-un preț, dar de cerut cereau o sumă mai mare (Birsău de Jos); a scăzut vinul dar plăteau prețul după cantitatea primită (Birsău de Sus).

Un țăran din Băița s-a înțeles cu baronul Vaji Daniel și cu Vântzai Gheorghe, administratorul lui, că dă anual, drept taxă, 2 capre de pădure, dar în timpul verii a fost pus lîngă bivoli ca păstor, stăpînul renunțînd la capre. Toată vara a slujit ca păstor, cu hrana lui, totuși iarna administratorul moșiei i-a cerut și capra. Neputînd da, a „minat 1 Junc la curte”, în valoare de 9 Fl.

Un țăran al contelui Gyulai Iosif din Sălsig se plîngea că de la el a luat administratorul 2 funți de tort, deși n-a primit cîneșă de la curte pentru tors, „spunînd că pentru ce n-am cerut”.

Asemenea abuzuri ale stăpînilor feudali sau ale dregătorilor lor sînt multe. Declarațiile țăranilor dependenți referitoare la această problemă sînt extrase din conscripțiile urbariale din 1785 — la 1780 nu ne întîlnim cu asemenea cazuri — și sînt anexate la prezenta lucrare. La fiecare capitol găsim cîteva exemple cu privire la călcarea în picioare a dispozițiilor ordonanțelor, care reglementau într-o oarecare măsură obligațiile țăranilor dependenți față de stăpînii lor.

6. Între cele două conscripții din 1780 și 1785 este o perioadă de numai 5 ani și o răscoală, totuși, cel puțin așa se pare că, greutățile au crescut pînă la 1785. Analizînd numai situația oamenilor dependenți de pe moșiile Bornemisza, numărul zilelor de robotă de la 3 zile pe săptămînă, în cazul iobagilor a ajuns la o săptămînă întreagă, iar în cea a jelerilor de la 2 zile tot la o săptămînă. Slujeau într-o egală măsură. Față de anul 1780, la 1785, a sporit varietatea și numărul muncilor suplimentare, au apărut abuzurile etc. Deși, contestații nu sînt, numai în cazul declarațiilor țăranilor din Cehu Silvaniei¹⁹, totuși informațiile trebuie analizate într-un mod critic, intrucît sînt multe contradicții între declarațiile celor două conscripții sau între răspunsurile date la întrebările a 2-a, 3-a și a 6-a ale conscripției din 1785²⁰. Numărul zilelor de robotă nici nu se poate stabili cu exactitate, intrucît au muncit „cît o trebuit” și n-au știut cît munciau. În concluzie, trebuie să avem rezervă față de cele declarate de țăranii dependenți. Nu s-a putut înrăutății situația lor chiar așa de tare, într-o perioadă relativ scurtă, cum se prezintă în conscripțiile din 1785, mai ales dacă luăm în considerare și faptul că conscripțiile din 1780 erau întocmite pentru interese proprii ale baronului Bornemisza Iosif, iar cele din 1785 erau oficiale, executate de conscriptori străini din comitatul Mont, necunoscători ai situației reale din Sălaj și în general din Transilvania, care nu semănau cu cele din Ungaria.

¹⁹ Anexa nr. 8, privind contestațiile domnilor de pămînt față de declarațiile țăranilor dependenți;

²⁰ *Întrebarea a 2-a*: Dacă n-are urbariu pe lîngă contractus sau legătură fac slujba cea domnească și iobagii și jelerii? Cîtă vreme este acumă de cînd acesta obicei s-au început? *Întrebarea a 3-a*: Unde nu-i nici urbarium, nici contractus, din ce stă darul, slujba, datoria iobăgească sau jelerească către domnii locului, care anume s-au obișnuit? *Întrebarea a 6-a*: Cîte slujbă au făcut pînă acumă o gazdă și cu cîte vite trăgătoare? Și cînd s-au dus și s-au întors de la slujbă, socotitu s-o calea și umblarea în zilele slujbii?

În concluzie, slujba iobăgească continua să joace un rol preponderent în punerea în valoare a pământurilor alodiale și din partea de nord-est a Comitatului Solnocul de Mijloc unit cu Crasna și Chioar, în perioada răscoalei conduse de Horea. Inexistența unei legi aprobate și votate de dieta nobiliară transilvăneană a determinat ca robota să prezinte o mare varietate. Această varietate, totodată era determinată și de factori de natură fizico-geografică, de înțelegerile și contractele încheiate cu țărani și mai ales de necesitățile proprietarilor feudali. Un alt număr de zile de robotă suportau, de regulă țărani dependenți cu animalele de jug și cu sesii iobăgești mai mari, decât cei fără de boi sau cu sesii mai mici. Un anumit quantum de slujbă impuneau nobilii iobagilor și altul jelerilor. Totuși sînt foarte multe cazuri cînd nu se ținea cont nici de puterea economică și nici de pătura socială din care făceau parte țărani, ci slujeau în egală măsură. Pentru țărani dependenți o povară mai grea prezenta robota pretinsă în cele trei anotimpuri favorabile pentru muncile agricole, în comparație cu cea din timpul iernii. La fel o greutate mai mare constituiau slujba făcută în hotarele altor comune, față de cea executată în satul propriu.

Indiferent de varietatea ei, slujba a rămas cea mai împovărătoare obligație pentru țărani dependenți, mai ales în preioadele de vîrf ale muncilor agricole, cînd stăpînii feudali invocau diferite motive pentru mărirea zilelor de robotă prin impunerea feluritelor munci suplimentare. Ei scădeau sau sporeau slujba iobăgească după interesele propriilor gospodării, nefiindu-le teamă de nimeni, întrucît nu exista nici un organ de control pentru supravegherea respectării normelor în vigoare. Efectuarea slujbei iobăgești rămînea și în această perioadă la latitudinea domnilor de pămînt, comițîndu-se adesea ori variate abuzuri. Numeroasele plîngerii ale țăranilor dependenți împotriva abuzurilor stăpînilor lor pot fi considerate dovezi ale existenței și frecvenței lor, în perioada imediat următoare răscoalei lui Horea.

În prezentul studiu am analizat numai o singură formă a rentei feudale, și anume renta iobăgească. Formele celelalte, daturile în natură și în muncă, dijele și nona, de asemenea renta în bani (taxele, răscumpărarea robotei și a rentei în natură) vor fi prezentate în numărul următor al revistei.

ERNEST WAGNER

ANEXE

1. EXTRASE DIN DECLARAȚIILE ȚĂRANILOR DEPENDENȚI PRIVIND URBARIILE ȘI CONTRACTELE ANTERIOARE

1. ALUNIȘ

„Locul aiesta Urbarium n-are, nici n-am pomenit, ... mai 'nainte vreme, cam 12 sau 13 ani, din porunca împăratului s-au fost vestit că iobagii 3 zile în săptămînă ... slujesc, jelerii 2 zile ...”.

Se informează din partea Composesoratului nobililor că, de la data publicării ordinului din 12 nov. 1769, privind obligațiile țăranilor față de stăpînul lor, țăranii fac slujbele conform „poruncii regelui“.

2. ARDUZEL

Iobagii lui *Huszár Iosif* spuneau că, nu știu de cînd fac aceste slujbe în acest fel, pe baza unei tocmeli sau contract, dar care s-a pierdut. În așa fel slujeau și părinții lor.

Iobagii contelui *Gyulai Iosif* nu știu de cînd lucrează în acest fel, cca. de 10 ani, de la venirea judeului domnesc *Bányai Francisc*. Înaintea lui slujba era mai ușoară.

Jelerul contelui *Torotzkai Sigismund* a declarat că nu știe cînd a început acest mod de slujbă, așa a moștenit (*örökké így értük*).

3. BABȚA

„Noi contractus, nici legătură n-am avut, cum or porunci, numai Domnii locului, așa slujim, de 20 de ani au slujit iobagii numai cîte 3 zile, jelerii numai 12 zile într-un an, de atunci mai mult slujim“.

4. BAIȚA

„Noi urbarium n-avem, dară ne aducem aminte cum că 'nainte de această vreme, cam cu 13 sau 14 ani, s-au fost publicaluit, din porunca Nălțați Împărății niște Milostivuri punctumuri despre rîndu slujbii, cum că toți iobagii să slujească la domnii săi tătă săptămîna cu boi de magán (privat = n.n.) în trei zile, gyalod-sestye (cu palmele = n.n.) în patru, Jelerii în tătă săptămîna 2 zile, dare domnii nu o ținut.

— Contract nu aveau niciodată.

5. BĂSEȘTI

„Urbarii n-avem, nici n-am avut“.

„Noi Contractus sau legătură despre rîndu slujbii cu domnii locului nostru n-am avut, nici jelerii, nici cei ce am fost iobagi“.

6. BICAZ

„Nici contratus, nici legătură nu avem cu domnii locului, numai a Doamnei *Torotzkai Agnes*, a lui *Szombatfalvi Văduva*, Iobagii și Jelerii au ruptură și Taxă; ai Domnului *Ötvös Imre* Iobagii și Jelerii încă au Contractus sau Legătură“.

7. BÎRSA

„Noi altu Urbarium n-am avut de rîndu slujbii pînă amu, nici n-am pomenit, fără or fi 14 ani de cînd a fost oarece rînduială de la Împărăție de rîndu slujbii și aceie am ținut pînă amu.“

„Din partea demnitarului domn *Bornemisza Iosif* s-a prezentat o conscripție a bunurilor, în care oamenii din această posesiune au declarat cu credință că, ce fel de norme existe pentru executarea slujbii de mai jos, de la începutul începutului, care se anexează în copie sub nr. 1.“ (traducere din limba maghiară).

8. BÎRSĂU DE JOS

„Urbarii nu avem, dar știm cum că de cîți ani (au) trecut (de cînd) au fost publicat în rîndu slujbii noastre Milostive punctumuri Împărătești“.

9. BÎRSĂU DE SUS

Urbarii nu este. Se știe că „'nainte de asta vreme, cam cu 14 sau 15 de ani au fost publicate în rîndu slujbii niște Mnilestive punctumuri de la 'Nălțată Împereție“.

„Contractus sau legătură despre rîndu slujbii cu Domnii noștri n-avem, ce cînd ne-o minat și o trebuit, și de n-am mers, ne-o tras jos și ne-o bătut“.

10. CEHU SILVANIEI

„Urbariu nu este, dar ne amintim că, în jurul (anului) 1769 au sosit niște puncte regulative despre ordinea slujbii, altceva decât aceste n-avem“. (traducere).

11. CORNI

Urbariu sau contract nu este, „numai slujim așa cum a fost obicei și de de mult“ — spuneau țărani localității.

12. GIURTELECU-HODODULUI

„Într-aiesta locu și iobagii și jelerii fac slujba și amu cum au făcut de mult, fără de urbariu și fără de contractus și aiesta obicei so eredit (izvorit = n.n.) vro douăzeci de ani, mai-nainte vreme fost slujba mai puținel“.

13. GIRDANI

„Noi Urbarium n-avem, nici până acuma n-am avut, drept lucru aiesta că, cu vreme mai înainte, cu 14 ani, a fost publicăluit niște Mnilestivuri Punctumuri de fără rindu slujbii, dare Domnii de acele nu ne-o lăsat, ce fără de rind ne-o minat citu le-o trebuit“.

„Nici contractus sau legătură despre rindu slujbii n-avem, nici n-am avut, ce cînd o trebuit Domnilor ne-o minat, cu frică (ne-am dus), dacă n-am mers, ne-o bătut“.

14. NÄPRADEA

„De rîndul slujbii, noi pînă acum Urbariu n-am avut, fără ce s-au fost vestit înainte cu 14 ani cum să slujim“.

„Noi contract, nici legătură pînă acum cu domnii locului de rîndul slujbii n-am avut“.

15. OARȚA DE JOS

„Într-aiesta loc, și iobagii și jelerii fac slujba și amu cum s-au făcut de mult, fără de urbariu și contractus“.

16. ORȚA

„În satul acesta, de cînd sintem noi, nici urbarium, nici contractus sau ceva legătură nu au avut domnii cu oamenii, dară slujba cea iobăgească și jelerească și iobagii și jelerii tot așa au făcut cum au poftit domnii și acesta obicei tot așa am ajuns de cînd sintem“.

17. SÄLSIG

„Urbariu n-avem, dară știm aiesta cum că în vremile mai-nainte trecute, cam cu 14 ani, s-au publicăluit despre rîndu slujbii niște mnilestive punctumuri, sub numele cîndva Împărătesei Marii Teresii, ca iobagii cu tăta puterea, în tăta săptămîna să slujim în 3 zile, cu palmele 4 zile și jelerii în tăta săptămîna în două zile“.

18. TAMAȘEȘTI

„Contractus sau legătură n-am avut, nici iobagii, nici jelerii în rîndu slujbii cu domnii locului, ci cînd le-o trebuit ne-o minat în slujbă și iarna și vara...“.

19. TRANIȘ

„Locul acesta Urbarium n-are, fără pe cum ne aducem aminte că înainte vreme cu 13 ani, din porunca Împărăției, știm că sar fost vestit că iobagii de putere 3 zile, jelerii 2 să slujească“.

2. CONTRACT DIN 1785 MAI 14. NÄPRADEA

Contract încheiat la Năpradea, comitatul Solnocul de Mijloc, la 14 mai 1785, între contesa Pálfi Carolina, văduva contelui Kornis Mihai și țărani dependenți (iobagii și jeleri din localitățile Băița, Odești și Orțița, transcris la Orțița, la data de 29 decembrie 1785

de comisarul conscriptorilor Ionaș Tömösváry și de adjunctul lui Martin Luka și anexat la conscripția urbană a satului Ortița din 1785, privind scutirea țăranilor dependenți din localitățile de mai sus, la cererea jelerilor Kajda Gheorghe din Ortița și Crișan Lupu din Băița, de slujbele ordinare și legale, în schimbul plății unei taxe de 160 de Fl. și obligațiile în viitor ale țăranilor. Pentru îndeplinirea sarcinilor iobagilor și jelerilor cuprinse în contract și-au luat răspunderea voievodul domeniului Podina Teodor și țăranii Podina Voniu, Danca Voniu, Haidu Gheorghe și Crișan Lupu.

Extras din contract :

„... Groff Pálfi Karolina Ur Asszony eo Excellentiájától meg engedtetett ..., hogy ...
 ... fizessenek Arenda vagy is Taxa pénzt a rendes és Törvényes Szolgálat el engedésiirt.
 1mo 160 á Százhatvan N (emes) Forintokat;
 2do A Széplaki Szőlőt rendes idejében, minden munkáját meg adván, jól meg műveljék;
 3^{ti} Szőlő kötni való Hársat elegendőt hántsanak;
 4to Azon Szőlőkhöz elegendő Tölgy korot tsináljanak;
 5to Tíz Veder pálinkát az Uraság Számára el áruljanak;
 6to A Dézmát az Uraságnak mindenekből, mint eddig, szintén úgy meg adják;
 7mo A Motsarban levő Kaszáló Rétet annak rendes idejéb <en> le kaszálják és idejéb<en> meg forgatván felgyűjtsék;
 8vo A Moso Bányai és Vadafalvi M<éltóság>os> Szántó földeket meg Szántásák, bé vessék és annak idejéb<en> le is arassák s bé rakják;
 9no A Taxát Sz<en>t Márton napkor egy Summáb<an> az Uraságnak bé fizessék, és
 10mo Mikor az Uraság kívánná a Vadásztatást, a Vadászok elő áljanak.

Traducere :

„... excelența sa doamna contesă Carolina Pálfi îngăduiește țăranilor să plătească bani de arendă sau taxă pentru scutirea de slujbele ordinare și legale:

1. 160, unasutășazeici de Fl. nobili;
2. să cultive bine, făcându-i toate muncile, la timpul potrivit, la viile din Alunis;
3. să cojească tei suficient pentru legarea viilor;
4. să facă suficienți pari de stejar;
5. să vîndă pe seama doamnei zece găleți de țuică;
6. să dea, ca și pînă acuma, dijma din toate bucatele pentru doamnă;
7. să cosească, să întoarcă și să adune finul la timpul potrivit, de pe fînețele din Mocirlă;
8. să are, să semene și să secere la timpul potrivit pămînturile arabile ale doamnei sale din Băița și Odești;
9. să plătească taxa întreagă pentru doamna, la ziua de Sf. Martin (11 noiembrie = n.n.);
10. cînd doamna dorește, vîntorii să se prezinte la vînătoare”.

3. ROBOTA

1. ALUNIS

Iobagii slujesc 3 zile pe săptămînă cu 4 boi. Dacă lucrul a fost mai „sorgoș” (n.n. urgent), au slujit și mai mult. Jelerii „cu moșie mai bună iobăgească” slujesc împreună cu iobagii, iar cei care țin locuri jelerești, numai 2 zile.

2. ARDUZEL

Nu știau cite zile au slujit, făceau ce s-a poruncit. Aratul și căratul au făcut cu 4 boi. Drumul pînă la locul de muncă n-a fost socotit în slujbă. Întîrzierile de oamenii contelui Korda nu trebuiau recuperate.

— ct. Korda Gheorghe: Ordinea slujbii nu este stabilită, munceau după poruncă, probabil 4—5 zile săptămînal, declarînd că „era bine dacă am putut fura cite o zi, două”. În anul 1785 fiecare iobag a secerat cite 10 clăi. Jelerii lucrau o săptămînă, alții două.

— ct. Kornîș Mihai: Și iobagii, și jelerii slujeau 3 zile săptămînal la Nă-
 praeda, la o distanță de o milă. Dusul și venitul n-a fost socotit în slujbă.

— bar. Huszár Iosif: Oamenii lui, împreună cu cei din Mînău, lucrează la viile din Cehu Silvaniei. Pe lîngă aceasta „facem curat fînețele alodiale din Mînău

și sîntem obligați să transportăm cîte un car de fin pînă la Năpradea". Jelerii (trei) lucrează împreună cu iobagii la aceleași alodii.

— *ct. Gyulai Iosif*: Ordinea muncii nu este stabilită, se lucrează continuu. Un iobag a fost nevoit să-și dea pămîntul său la lucru pe jumătate, plătea și pentru arat, „întrucît boii mei în veci stau la dispozițiile domnului". Jelerii slujeau ca și iobagii, iar doi dintre ei făceau serviciului poștaşului.

— *ct. Torotzkai Sigismund*: Doi iobagi confecționează vase din lemn și în fiecare an, cu ocazia culesului strugurilor, merg la Cehu Silvaniei pentru cercuirea butoaielor, „cît doresc". Alții doi lucrează la cîmp, cînd 2, cînd 3 zile pe săptămîină, citodată nu fac nimic. Un jeler face butoaie, iar ceilalți lucrează ca și iobagii.

— *bar. Bornemisza Iosif*: Jelerii lui merg la Cehu Silvaniei pentru cercuirea butoaielor.

— *bar. Josintzi Ludovic*: Are un iobag care slujește 3 zile pe săptămîină iar jelerii lui fac butoaie.

— *Nagy Paul*: Un jeler lucrează 2 zile, iar celălalt o zi.

— *Nagy Sigismund*: „Într-un an atîtea slujim toți împreună că, dacă se împarte, pe fiecare săptămîină cade cîte o zi" — spuneau jelerii lui.

Oamenii contelui Korda, pînă nu de mult, au făcut trei zile de slujbă. Mulți, neexecutînd la timpul potrivit, au rămas în restanță și pentru recuperarea lor au fost minai în perioada de vîrf, cînd au muncit cîte 4—5 zile.

3. ASUAJUL DE JOS

Jelerii, „care au avut mai mărișoare locuri au slujit într-o formă cu iobagii". iar cei care au avut mai puțin, „cum s-au putut tocmai cu domnii săi", dar cine cît a slujit nu știau. Știau că pentru *br. Vaji Daniel* „într-un an două părți, celorlalți o parte în slujbă am plinit" *Ct. Teleki Emeric* avea 2 jeleri care pe lîngă taxa stabilită coseau 4 săptămîni. *Nobilii* din localitate „într-un an numai 2 zile au luat de la oamenii săi".

La întrebarea a 6-a, „Cîtă slujbă au făcut pînă acuma o gazdă și cu cîte trăgătoare?" — cei întrebați au declarat: „Atîte slujbe am plinit pînă acuma la Domnii noștri cîte le-au trebuit și cum o poruncit, și cu minurile și cu cîte 4 boi și 2 boi, de la care s-au plinit. Jelerii într-o formă cu iobagii am plinit slujba cea domnească. Drept lucru că noi iobagii și jelerii a Măriei sale a grofului Bethlen Gergely, măcar am avut cîte 4 boi, numai cu 2 ne-o minat în slujbă, dare în rîndu slujbii nici a noștri domni, nici ceilalți, ruptoare n-au ținut afară de Măria sa Grof Teleki Imre și Maria sa Torotzkai Agnes și așe cine cîtă slujbă a făcut pînă acuma nu știm de bună seama spune. A Măriei sale Baron Daniel Vaji, cei fără de boi, de la săpatul mălaiului, dinție în toate săptămîina am slujit 3 zile, dare calea mergerii și venirii noastre în slujbă nu s-o știut. Înainte de aceie într-un an cu trei părți mai mult am slujit la domnii, decît pe seama noastre și cei cu boi încă așa am slujit la Maria sa B. Vaji".

4. ASUAJUL DE SUS

„La arătură, cînd n-o fost lucru sorgoș, domnii noștri cu doi boi ne-o minat, dare cînd a fost lucru sorgoș și cu 4 ne-o minat, cei ce a avut patru boi. Dare cine cît a slujit în rupt, pe aceie seamă nu ținem, fiindcă unii domni în arătură n-o ținut rînd și așes mersu și venitu în slujbă încă nu ne s-o știut".

— *bar. Bornemisza Iosif*: Jelerii au slujit împreună cu iobagii, toată săptămîina, fără intrerupere, „cînd de marți dimineața, pînă sîmbătă seara, cînd de luni pînă sîmbătă seara s-a am venit totdeauna duminica acasă. Această slujbă a ținut primăvara, vara și toamna, dare iarna drept lucru e că n-am slujit atîta, dare totuși preț de 3 zile în toate săptămîina toți am slujit și iarna, la tăiere de lemne de *épület* (de construcție = n.n.), facere de pari și de scînduri".

— *ct. Bethlen Grigore*: Iobagii slujeau 3—4 zile pe săptămîină iar „cînd a fost lucru mai sorgoș și cîte 5 zile", după care „am șezut și acasă și cîte 2 săptămîini". Un jeler a muncit într-un an 6 săptămîini, iar celălalt pe lîngă taxa plătită a muncit 14 zile.

— *Horvath Daniel*: Unii jeleri lucrează 3, iar alții 4 săptămîni la Pătal (azi Becheni), iar cei fără boi numai o săptămînă.

— *ct. Teleki Emeric*: Avea trei jeleri, dintre care unu slujea vara, cîndu-l lucru mai sorgoș, 4 săptămîni cu palmele... „iar ceilalți doi au lucrat „cu palmele vara la cosit 3 săptămîni“. Un alt jeler, Pop Alexă, avînd loc mai puțin, numai o săptămînă a slujit și n-a plătit nici taxă, dar „vrînd să mai asuprească slujba cu o săptămînă, mi-o lovat casa în zălog și io încă acolo l-am lăsat“ — spunea jelerul.

— *Pongrátz Samuil*: avea trei jeleri, care au muncit săptămînal 3 zile, iar „într-une ori cite 3 și cite 4...“.

5. BABȚA

„Nici contractus, nici legătură nu avem — spuneau declaranții —, cum a poruncii numai domnii locului așa slujim; de 20 de ani au slujit iobagii numai cite 3 zile, jelerii numai 12 zile într-un an; de atunci mai mult slujim“.

„Cînd merem cu plugu în domnesc, care gazdă are 4 boi, multe ori merem cu toți 4, cînd și cînd mai și cite 2 boi și un om pe lângă aceia 4, adică iarăși cine are numai 2 boi, cite 2—3 gazde prind laolaltă într-un plug, mēgiș (totuși = n.n.) că nu știm cite zile avem, că într-un an pe ogor și sub sămînță 24 zile, cînd și cînd mai mult și mai puținel aram cu plugu“.

— *ct. Gyulai Iosif*: Jelerii au slujit săptămînal cinci zile, și vara și iarna, fără intrupere.

— *ct. Bethlen Grigore*: Iobagii și jelerii n-au ruptură și rînd în slujbă, fac cînd și cum poftesc, „în toată săptămîna întregă; nici în 2—3 săptămîni nu slobode acasă și atunci numai duminica pe un om gyalog (pe jos = n.n.) după merinde, adică nu țin seama cite zile slujesc într-un an și cu marha (vitele = n.n.) și cu palmele“.

— *ct. Bethlen Samuil*: Jelerii au slujit 5 zile pe săptămînă, numai duminica s-au dus acasă după „merinde“ și marți mergeau înapoi.

— *bar. Bornemisza Iosif*: Jelerii n-au „ruptură și rend (ordine = n.n.) în slujbă“, toată săptămînă fac cite 3—5 zile, „adică nu știm cite calcă zilele slujbii într-un an“.

— *bar. Vaji Daniel*: Iobagii și jelerii în timpul lui Korda n-au avut ruptură în slujbă, toți au slujit la fel, dar de cînd moșia a ajuns în mîna baronului Vaji, și iobagii și jelerii, care „tin loc“, fac cite 3 zile pe săptămînă, lipitorii o zi, cînd „lucru mai sorgoș“ și cite 2 zile. „Dar Tiszu (administrator = n.n.) nu ținut porunca acela, că dacă s-o dus domnu Vaji la Țara Ungurească, peste o săptămînă mintyn (imediat = n.n.) munit tot mero în slujbă, adică numai duminica slobode acasă un gyalog (pieton, pe jos = n.n.) după merinde /: dar boii și plugu și caru mai tot acolo ținē; și marți iareș cote să merge napoi la slujbă, adică nu știm seama cît slujesc într-un an“.

6. BĂIȚA

„La arătură cînd nu a fost lucru sorgoș, Domnii noștri cu doi boi ne-o mînat, dare cînd a fost lucru mai sorgoș și cu 4 încă ne-o mînat, cel ce avut dare în rupt, cine cît o slujit, pe aceie seama nu ținem, fiindcă nici domnii în rîndu arăturii rupturi nu ținut, ce între alte vreme și cite două săptămîni întins am arat și așe mersu și venitu în slujbă nu s-o socotit“.

— *ct. Kornis Mihai*: Iobagii, „cei ce a fost mai cu putere, 'nainte am slujit cu jelerii într-o formă, în toată săptămîna, cite în 3 și 4 zile, dare cînd a fost lucru mai sorgoș în două săptămîni după olalte încă ne-o mînat și am avut noroc dacă ne-o lăsat într-o săptămînă acasă“. Jelerii care au avut locuri mai puține au slujit cite o zi pe săptămînă.

— *bar. Bornemisza Iosif*: Iobagii au slujit 4 zile săptămînal, cîteodată și 3. În perioada sezonului de vîrf au muncit și cite 2 săptămîni, dar n-au socotit aceste în slujbă, după care „iară ne-o mînat, dare noi știind porunca cea împărătească, care s-o publicatuit în rîndu slujbii, după aceie cite o săptămînă și acasă am rămăstuit,

pentru care rămăstuire Tiszul nostru, jupunul Nagy István, în celelalte săptămână, după aceie, cînd am mers în slujbă, fără de alegere ne-o bătut". Un jeler, care a avut „mai mărișor loc", o săptămînă a lucrat pentru stăpînul, iar în cealaltă „pe a mea seamă și între uneori pe seama domnilor și de o săptămînă" sau și „mai mult am lucrat", spunea jelerul Mureșan Teodor.

— *bar. Vaji Daniel*: Iobagii și jelerii lui au slujit la fel, primăvara, vara și toamna, „fără de ruptură, după olalte cîte 3 săptămîni, cînd a fost lucru mai sorgoș", iar cînd n-a fost „sorgoș" sau iarna „o săptămînă am fost în slujbă și pe alta am rămăstuit acasă".

— *ct. Torotzkai Sigismund*: Jelerii lui într-o săptămînă au slujit 3 zile, „între altele cînd a fost lucru sorgoș și cîte 2 săptămîni după olalte, dare după acee cîte o săptămînă ne-o lăsat și acasă".

— *ct. Gyulai Iosif*: Oamenii lui plătesc o taxă diferită „și fără aceie slujesc în 6 săptămîni într-un an". Hodorog Costan a slujit 3 săptămîni, „la secere și la sape, celelalte slujbe am plinit cu gornicie".

7. BĂSEȘTI

„În satu acesta, care slujim domnii mai mare, am slujit fără ruptură cîtu i-o trebuit, dare care am slujit domnii mai mici n-o fost mai pe ușor".

— *ct. Gyulai Iosif*: Trei iobagi și jeleri întrerupere în slujbă nu aveau de 4 ani. Un iobag, de la Sf. Mihai pînă la Paști, și ziua și noaptea a fiert pînă la plătă, dacă a scăpat din curte, a slujit cu ceilalți împreună. Altul, pe lingă taxă, a slujit fără întrerupere cît a trebuit, dar n-a dat alte daturi. Al treilea, intrucit n-a avut nimic, a slujit cu palmele 16 zile.

— *ct. Teleki Emeric*: avea doi oameni, unu a slujit anual 5 săptămîni cu boi sau cu palmele, iar celălalt 3 săptămîni cu palmele.

— *bar. Bornemisza Iosif*: Doi iobagi ai baronului lucrează toată săptămîna de marți pînă sîmbătă. În perioada de virf și cîte 2 săptămîni slujesc, „numai după mîncare am scăpat cîte odată acasă".

— *bar. Huszár Iosif*: Cei 7 iobagi au slujit săptămînal 3 zile, fără „mersu și venit". Un om a lui Huszár, fără pămînt, pe lingă taxele stabilite lucrează și 3 zile".

— *bar. Vaji Daniel*: Iobagii și jelerii au slujit la fel, 3—4 zile săptămînal, iar în perioada de virf, primăvara, vara și toamna, cît a trebuit.

— *Alvintzi Gavril*: Omul lui slujește anual 4 săptămîni.

— *Pop Simion cel tînăr*: are un om, care slujește toată săptămîna 2 zile, „cînd lucru mai sorgoș, de multe ori și mai puțin, dare cînd lucrez îmi dă de mîncat domnu".

— *Protopopul Teodor Andrica*: Omul lui în tot anul lucrează 2 zile cu plug și 10 zile cu palmele, daruri nu dă.

— *Pop Urs*: Doi oameni vara lucrează 20 de zile, iarna nimic.

— *Pop Nicoară*: pretinde anual 8 zile.

— *Pop Andrei cel bătrîn*: Omul lui declară că „iarna am slujit mai pe ușor", iar vara săptămînal 1—2 zile.

— *Pop Simion: cel bătrîn*: tot anul a pretins 9 zile cu palmele. La fel a slujit și omul lui *Pop Petru cel tînăr*.

— Oamenii lui *Pop Petru cel bătrîn*, *Lazăr Gheorghe*, *Pop Petca*, *Pop Tifor* lucrează cîte 12 zile, ai lui *Pop Andrei* 24 de zile și ai lui *Pop Marc* 16 zile anual.

8. BENESAT

— „Cine cu cîte putere a avut așa a slujit, cale și umblare nu s-o știut, pentru că am slujit aproape".

— *bar. Vaji Daniel*: Iobagul Vitsai Gheorghe spunea că „ruptură în slujbă n-am avut, pentru că am fost vîncelerii la vie ce domnească la Benifalva (Benedekfalva = Benesat)". Uneori a fost mînat la culesul strugurilor la Cehu Silvaniei, unde a muncit 3—4 zile. Jelerii au muncit fără întrerupere; de cîte ori „ne-o poruncit am mers, cînd mai de dimineață, cînd mai tîrziu, și cu mai bun lucrș, și cu pruncu".

— *ct. Bethlen Grigore*: Iobagii lui au slujit și câte două săptămîni „după alolalte”, după care două săptămîni n-au mai fost trimiși la lucru. „Dacă ne-o mînat miercuri, pe sîmbătă ne-o slobozit acasă”. Jelerii dacă au mers o săptămîină la lucru, două au stat acasă.

— *ct. Gyulai Iosif*: Colcear Costin, fiind zidar, a slujit „cu meșteșigu”, cînd a poruncit, „cînd mai multe, cînd mai puținel”. Deși a stat împreună cu tatăl său, totuși „cînd am fost cu meșteșigu — spunea, — într-acea vreme și pe tata mînio l-a mînat la slujbă”. Jelerii slujeau cu palmele 16 zile.

— *ct. Torotzkai Sigismund*: Jelerul lui lucrează 2 zile săptămînal.

— *bar. Bornemisza Iosif*: Jelerul lui făcea într-un an cu plug și cu 4 boi 12 zile.

— *Horvát Gheorghe*: Un jeler a slujit „întins săptămîni”, iar ceilalți 5 săptămîni.

— *ct. Teleki Emeric*: Jelerii au slujit o săptămîină cu 2 boi. Numai unu a slujit cu palmele 4 săptămîni.

— *Rátz Ioan*: Jelerii lui spuneau că atunci „cînd mai mult, cînd mai puținel am slujit, dare nu ni-o mers slujba mai sus, socotînd pe o săptămîină de 2 zile”.

9. BICAZ

— „Cînd merem în domnesc cu plug, cine are 4 boi cu toți 4 mere, cînd și cînd ne mai țipa 2 boi lîngă aceia patru, care gazdă are numai 2 boi. Două gazde numai prind într-un plug și rareori o lăsa să prindă 3 gazde câte 2 boi la olaltă într-un plug”. Drumul în slujbă n-a fost socotit.

— *ct. Bethlen Grigore*: Nici iobagii, și nici jelerii n-au avut întrerupere și rînd în slujbă, „că numai tot mero numai în slujbă, între 1, 2, 3 și 4 săptămîni întreagă după olalte și nu știm seama cît slujesc într-un an”.

— *bar. Bornemisza Iosif*: Și iobagii și jelerii toată săptămîina au fost trimiși la lucru, unde au fost ținuți toată săptămîina, de multe ori și două, una după alta, ceea ce nu s-a știut înainte. Dacă au împlinit 1—2 săptămîni, numai pentru 1 sau 2 zile „engeduit (lăsat = n.n.) [acasă] și iarăși mînat în slujbă”. Nu știau cît slujeau într-un an.

— *bar. Vajt Daniel*: Iobagii și jelerii slujesc într-o formă 1—4 săptămîni laolalte. După trei săptămîni de slujbă „numai două săptămîni lase să hodinească și iarăși mînat în slujbă, adică nu ști seama cît slujesc într-un an”.

— *ct. Gyulai Iosif*: Iobagii și jelerii lucrează câte 1—4 săptămîni una după alta și „atunci dacă vine acasă abia hodinește în 2—3 zile, iarăși mîna în slujbă”. Nu știu cît au muncit într-un an.

— *Eötvös Emeric*: Moșia „pînă a fost în mina grofului Gyulai” toți au slujit cum slujeau toți iobagii și jelerii din localitate, dar de doi ani plătesc taxe.

10. BIRSA

— Iobagii au slujit 3 zile într-o săptămîină, care avea 6 boi, cu șase, care 4, cu patru, iar jelerii săptămînal 2 zile au lucrat pe pămînturile moșierilor. Mersul și venitul s-au știut în slujbă.

— *bar. Wesselényi Farkas*: iobagii au lucrat 3 zile, iar jelerii plăteau o taxă de 7 Mariași pe an.

— Iobagii și jelerii stăpînilor *Gyulai Iosif*, *Bethlen Grigore* și *Bornemisza Iosif* au lucrat 3 zile pe săptămîină.

11. BÎRSĂU DE JOS

— „Cum mai spus, am spus, noi a toate slujbe am făcut al Măriei sale Grofului Gyulai Iosif, al Măriei sale Bartsai Samu și al Măriei sale Baron Josintzi Lajos, fără de taxă, cîte cu 2 boi la arătură, dare cînd ne am dus și ne-am întors de la slujbă, calca și umblarea în zilele slujbii nu s-o socotit”. Oamenilor stăpînilor celorlalți, „fiindcă și taxe și slujbe au fost date afare de rupt, n-o fost ce se socotească de mersuri și veniri”.

— *ct. Gyulai Iosif*: Oamenii lui slujesc într-o formă; cu „locuri” mai bătrîni, fără de rînd, într-o săptămîină 4 zile, într-alta 3 zile la grîu și la ovăz.

bar. Radák Ștefan: Iobagii lui, pe lingă taxă, lucrează o zi într-un an la vie, jelerii la fel.

cont. Teleki Emeric: Iobagii au slujit anual 4 săptămîni pe lingă taxă.

— *Teleki Adam:* Iobagii lui slujesc 4 săptămîni la vie, pe lingă taxă.

— *bar. Josintzi Ludovic:* Are un iobag și 3 jeleri, doi cu boi și doi fără. „Slujim fără de ruptură la Domnii Nost, așes că între un an mai mult slujim la Domnii ca pe seama noastre, cei cu boi”. Cei fără boi, întrucît au locuri mai puține, au slujit la vie 2 săptămîni și la seceriș tot 2 săptămîni.

— *Bartsai Samuîl:* Are trei jeleri, cei care toată vara o săptămînă stau „în slujbă la domnii, între altele lucrăm pe seama noastre”. Primăvara lucrează cu boii, toamna în așa fel ca și în vară, „Iarna cînd și cînd ducem cite o sanie de lemne și facem chilintește cite 200 de pari de vie un om”.

— *bar. Alvinczi Gabriel:* Iobagii lui fac 6 săptămîni „cu cărașie și cu palmele”.

12. BÍRSÁU DE SUS

— Oamenii lui *Korda Gheorghe* și *Bornemisza Iosif*, cei cu patru boi, au slujit 3 zile. Care n-a avut patru, a prins cite doi laolaltă. Mersul și venitul n-a fost socotit în slujbă.

— *cont. Korda Gheorghe:* „Cei ce am fost iobagi și acum slobozi am slujit” săptămînal trei zile, vara patru. „Cînd a fost lucru mai sorgoș și cite 2 săptămîni am plinit în slujbă, dare după aceie cite o săptămînă am și hoghinit”. Jelerii care aveau loc iobăgesc, slujeau ca și iobagii, iar care avea loc mai puțin, slujeau după loc.

— *bar. Bornemisza Iosif:* Jelerii care au ținut locuri mai mari, iobăgești, au slujit împreună cu iobagii, două zile pe săptămînă, vara și cite patru. În timpul secerișului au lucrat 2 săptămîni „întins”, după care o săptămînă au stat acasă.

— *cont. Gyulai Iosif:* Iobagii și jelerii au slujit într-un fel, vara și cite „1 săptămînă și cite 2 întins, pe cum s-o vujit la lucru, dare după a treilea cite o săptămînă și cite 2 au șezut și acasă”.

— *bar. Huszár Iosif:* Și iobagii și jelerii făceau „3 zile cu secere, 3 cu plugu, care am avut boi, la ogor și sub sămîntă”, la cosit 2 zile.

— *bar. Alvinczi Gavril:* Au slujit tot anul o săptămînă cu palmele, „la Tășnad și pe rînd ne mîna după fin la Visk (U.R.S.S.)”.

— *cont. Teleki Adam:* Are doi iobagi și lucrează cite 2 săptămîni la vie.

13. CEHU SILVANIEI:

— Țăranii dependenți aratul și cărașia au executat cu 4 boi, dar cine avea numai 2 boi, numai cu 2 se ducea la slujbă. Întrucît au slujit aproape, drumul n-a fost socotit în slujbă.

— *cont. Gyulai Iosif:* Oamenii lui slujeau trei zile pe săptămînă, citeodată și o săptămînă, iar în perioada de virf cite o săptămînă și jumătate fără întrerupere. Dar s-a întîmplat că săptămîni întregi stăteau acasă.

— *bar. Bornemisza Iosif:* Iobagii lui slujeau trei zile. Jelerii, cu locuri de casă și cu apartenente mai mari, slujeau săptămînal cite 2 zile, cei cu pămînturi mai mici cite o zi.

— *cont. Bethlen Samuîl:* Oamenii lui slujeau fără întrerupere 3 săptămîni, citeodată și mai puțin, și pe seama lor lucrau cite o săptămînă.

Reprezentantul contelui Bethlen a contestat declarațiile țăranilor, spunînd că și dacă au muncit țăranii o săptămînă sau două fără întrerupere, suma totală a zilelor muncite nu depășește 3 zile, întrucît tot atîta au stat acasă cit au muncit. (Anexa nr. 8).

Unii dintre jelerii lui Bethlen lucrau o zi pe săptămînă. Cine avea animale de tracțiune, citeodată se ducea și la arat și la căratul grîului cite o zi, la fel și la smulgerea cînepii.

bar. Vaji Daniel: S-a întîmplat în timpul verii, cu ocazia muncilor urgente, că au slujit și 2 săptămîni, după care cite o săptămînă, cînd erau mai liberi, au putut lucra și pentru ei.

- ct. *Torotzkai Sigismund*: Oamenii lui lucrează câte 3 zile pe săptămână. Numai o văduvă de jeler lucrează 2 zile.
- ct. *Bethlen Grigore*: Oamenii lui slujeau câte 3 zile pe săptămână.
- ct. *Teleki Adam*: Un om al lui lucrează la vilele din Săcășeni. Dacă a muncit o săptămână și jumătate fără întrerupere, trei săptămâni nu se ducea la lucru.
- bar. *Radák Ștefan*: Avea o văduvă jelerească săracă, scutită de slujbă, deoarece nu avea numai un lot mic.

14. CORNI

- ct. *Bethlen Grigore*: Iobagii și jelerii lui n-au rind în slujbă, slujeau 1—3 săptămâni „după olalta” și „cînd slobozit acasă, abde lăsat să hodiească sau să lucreze cîte ceva acasă, într-o zi sau două zile și iarăș s-o minat în slujbă cu palmele sau cu boii, adică nu știm seama cîte slujim într-un an”.
- „Cînd mere iobagii și jelerii ai lui Bethlenyi cu plug, cine are 4 boi, toți patru caută să prindă într-un plug și ară la ogor, ară sub sămînță, ară tot una cîte 2, 3, 4 săptămîni acolo, arăm și lucrăm cu boii și în purtatu grîului și finului. Tot așa slujesc care gazdă are 2 boi, atunce doi gazde prind laolaltă”.
- ct. *Gyulai Iosif*: Iobagii și jelerii fac „într-o formă, în tot anu, cîte o săptămînă întrecu de slujbă, după olalte, fără rindu”. Țăranii care aveau animale de tracțiune slujeau ca și oamenii contelui Bethlen.
- ct. *Torotzkai Sigismund*: Jelerii și iobagii lui slujeau toată săptămîna, cîteodată și 2—3 săptămîni după laolaltă, „și numai în 2 sau 3 zile slobode acasă”. Nu știau exact cît slujeau, totuși „mai mult slujesc decît se cade într-un an”.
- „A Grofului Torotzkaj încă, cînd mîna cu plug atunce care gazdă, are 4 boi, lingă acele mai tipat o gazdă cu 2 boi, adică 6 boi prind într-un plug și așa ara, ara după olalte cîte tătă 2 săptămîni la ugor și la sub sămînță”.
- bar. *Vaji Daniel*: Jelerii lui n-au avut ruptură în slujbă, lucrau 1—3 săptămîni, „și cu boi și cu palmele”. Numai 1—2 zile au stat acasă. Nu știau cît au muncit. Țăranii cu animale slujeau ca și oamenii lui Bethlen Grigore.
- bar. *Bornemisza Iosif*: Iobagii și jelerii lui slujesc într-o formă, fără întrerupere și rind în slujbă, merg toată săptămîna. Cîteodată și 2—3 săptămîni au fost ținuți în slujbă „și numai atunce slobode acasă pe 1 sau 2 zile, cînd... (fugea după) merinde și iarăș mîna în slujbă”. Nu știau cît au slujit într-un an, „adică 2 părți ale anului în domnesc slujeau, a treia parte lucra numai pe a lor parte”.
- „A Domnului Kászonya (Bornemisza de Káson = n.n.), încă care gazdă are 4 boi, cu toți patru mîna, care are doi boi, cîte doi gazde țipa la olalte într-un plug, adică și la ugor cîte 2—3 săptămîni și la sub sămînță atîta săptămînă cîte se are cu plug, még is (totuși = n.n.), cînd se duce și cînd s-au întors de la slujbă, nu s-a socotit în zilele slujbii”.

15. GIURTELECU HODODULUI

- Iobagii și jelerii lui *Wesselényi Farkas*, *Gyulai Iosif*, *Bethlen Grigore* și *Bornemisza Iosif* slujeau 3 zile pe săptămînă, iar ale lui *Radák Ștefan*, *Baranyai Iosif*, *Pogány Ștefan* și *Rhedei Mihai* plăteau taxe.
- „La vreme de arături am slujit trei zile, dare am prins două și trei gazde cu șase boi”.

16. GIRDANI

- Locuitorii satului, înafara de oamenii lui *Torotzkai Agnes*, dacă aveau boi, arau cu cîte doi boi cît a trebuit, „dare, fiindcă fără ruptură ne-o minat în slujbă, anume cine cîte zile a slujit nu știm”, iar mersul și venitul din slujbă nu s-a socotit. Oamenii lui *Gyulai Iosif* „au avut noroc”, că s-au putut odihni în zilele de luni și de marți, dar în celelalte zile, toată săptămîna erau în slujbă.
- ct. *Bethlen Grigor*: „Iobagii de rindu slujbii ruptoare am avut, ... cînd o trebuit ne-o minat, cînd am putut mere (ne-am și dus), dare totdeauna n-am putut incre”. Jelerii cu pămînt puțin au „slujit cam după avuție”.

— *cont. Korda Gheorghe*: „Iobagii am slujit mai în toată săptămîna, cînd de luni, într-uneori marți, într-uneori miercuri, pînă sîmbătă, cînd cu boi, cînd cu gyeloseste (cu palmele = n.n.), dare cu bună seamă, cîte odată în toată săptămîna... am rămas fără de slujbă”. Jelerii slujeau 2 zile pe săptămîină, cînd lucrul a fost mai urgent și 3 zile.

— *cont. Gyulai Iosif*: Are doi iobagi. Unul slujea cu boi, iar celălalt cu palmele. Jelerii cu boi slujeau două săptămîni și o săptămîină cu seceră, iar cei fără de boi lucrau o săptămîină cu seceră.

17. INAU

— „Slujba domnului am plinit cu patru boi la arătură, mersu și venitu la alți domni s-au știut în slujbă, numai la Domnul Vaji nu se știe”.

— „Iobagii... slujesc... 3 zile, dare partea domnului Vaji slujesc fără de rînd și ispravă, numai iarna slujesc 3 zile”. Jelerii, „care ține locuri”, pentru baronul Bornemisza slujesc 2 zile, iar pentru Gyulai și Torotzkai vara slujesc ca și iobagii, iarna 2 zile.

18. NAPRADEA

— „Noi slujba domnilor am plinit totdeauna cu patru boi, care a avut, care n-a avut numai doi, prindea cu altcineva, mai ales la arat, atunci și cărarea noastră s-o știut în slujbă”.

— Iobagii slujesc trei zile săptămînal, numai ai lui Gyulai fac 4 zile, iar oamenii lui Teleki Emeric fac 2 săptămîni de slujbă cu coasă. Jelerii contelui Kornis Mihai, „care ține locuri la cîmp, slujesc 2 zile la săptămîină, care n-are locuri 1 zi slujește” iar ai lui Gyulai, Huszár și Torotzkai fac cîte o zi.

19. OARȚA DE JOS

— Iobagii și jelerii lui Bethlen Grigore, Bethlen Samuil, Gyulai Iosif, Bornemisza Iosif și Torotzkai Sigismund slujesc săptămînal 3 zile. Jelerii lui Teleki Emeric fac o lună într-un an.

— „Pe vreme la arătură am slujit trei zile, dare am prins cîte doi, trei gazde la olaltă cîte șase boi și umblarea încă socotit în slujbă”.

20. ORȚIȚA

— „Noi pe vremea aratului, și iobagii și jelerii, cîte două gazde prindem... patru și șase boi la plug și aram dupăalte două și uneori trei săptămîni... și iarăș pe atite vreme și hodinim acasă”. Iobagii și jelerii lui Vaji Daniel, Bornemisza Iosif și Gyulai Iosif fac trei zile săptămînal, iar oamenii văduvei lui Kornis Mihai lucrează pe baza unui contract.

21. SALSIG

— Iobagii cu 4 boi slujesc 3 zile, iar cu palmele 4 zile săptămînal, Dacă n-a avut numai 2 boi și a prins cu altul la plug, făcea tot patru zile.

— *cont. Bethlen Grigore*: Iobagii lui spuneau: „noi mai-nainte în rîndu slujbii rupte n-am avut, dare între aiesta an, de la Sz. Mihaly (Sf. Mihai = n.n.) jupușul Dregător ne-o dat Rovas (crestătură, scriere runică = n.n.), ca să slujim în toată săptămîină cu boi de magán (singur = n.n.) 3 zile, cu palmele în 4...”. Jelerii slujesc 2 zile săptămînal.

— La întrebarea a 6-a țărani declarau: „Noi în seamă n-am putut ține cît am slujit într-un an, și cîte zile, dare, cînd a trebuit Domnilor și cînd ne-o minat totdeauna am mers, care cînd am putut ține, cu cîte marhe (animale = n.n.) de trăsătură am avut; dare cîte, cînd am mers în slujbă și cînd am venit din slujbă nu s-o ținut, fără oamenii lui Bethlen din Girdanye (Girdani), fiind aproape în vecini, pentru mergari și veniri nu pînăsluim (plîngem = n.n.).”

22. STREMT

— „La arătură, cine a avut dintre noi cîte 4 boi, cu patru, cine a avut cîte 2, cu doi ne-o minat, unde, pînă s-o gătat arătura, ne-o ținut și așe calea mergerii și

venirii... (s-a știut) în slujbă sau ba, noi nu știm, fiindcă nici pe zilele cele arătură seama nu ținem“.

— „În satu acesta cei ce am fost pînă amu iobagi, cu jelerii într-o formă am slujit, adică...“.

— Oamenii lui *Torotzkai Sigismund* ruptură n-au avut în slujbă. „Cine cît să slujească (nu s-a știut), într-o săptămînă... uneori de la luni pînă sîmbătă... uneori de la marți și de la miercuri am slujit, cînd a fost lucru mai sorgoș (urgent = n.n.), pe vremea seceri(șului) și pe cositului, și în două și în trei săptămîni încă am fost întins în slujbă, care slujbă... înainte nu s-o știut... (pentru care) uneori noi cu mare frică am ramasțuit (rămas = n.n.) acasă și fără de slujbă“.

— *cont. Bethlen Grigore*: „Primăvara, vara și toamna fără de ruptură am slujit, dare într-uneori... am rămas și acasă, cum cu frică, mai ales după ce am slujit cîte două săptămîni întins, cîte o săptămînă am rămas și acasă, și toamna, și cîte în două...“.

— *bar. Vaji Daniel*: Oamenii lui săptămînal au slujit cîte 3—4 zile. Cînd a fost de lucru „mai sorgoș“ cîte în două și cîte în trei săptămîni întins“ au muncit, „pentru care slujbă între uneori după aceea nu ne o mînat în slujbă cîte o săptămînă, între Uneori numai în cîte 3 zile“.

— *ct. Gyulai Iosif*: Are un iobag, care a declarat că „io cel ce am fost iobag, Pop Pinte, am slujit cu *voivodie*“ (sublinierea noastră). Un jeler, care avea un pămînt „mai mărișor“, slujea de marți sau miercuri pînă sîmbătă, „și iarna încă am slujit în toată săptămîna cîte 2 zile“. Ceilalți, avînd loc mai mic, slujeau cîte o săptămînă, iar unu „slujește cu gornicie“.

23. TĂMAȘEȘTI

— „Contractus sau legătură n-am avut, nici iobagii, nici jelerii în rîndu slujbii cu domnii locului, cînd le-o trebuit ne-o mînat în slujbă, și iarna și vara, și de multe ori iarna mai cu greu ne-o căzut slujba decît vara, fiindcă ne avînd fin, sau cînd a fost drumul mai greu“.

— „Noi la arătură atîta slujbă am făcut la Domnii noștri pînă acuma, cîte cu 4 boi și cine a avut cu doi boi trăgători, cîte le-o trebuit, dare cîte zile am slujit într-un an, sau într-o săptămînă, în seamă nu putem ține, fiindcă fără de rînd ne-o mînat mai de multe ori, numai luni am fost în lucru nostru, dare în ceie vreme tot în lucru domnilor am fost. Aiesta slujbă și jelerii și iobagii într-o formă am făcut, adică întins. Cînd ne-o mînat în trei și în două săptămîni, numai cîte o săptămînă ne-o lăsat acasă pe lucru nostru, și așes cînd noi (ne-am) dus în slujbă și cînd am venit în drept acasă, calea și umblarea noastre împlinite slujbii nu s-o socotit“.

— „În satu acesta jelerii, care au ținut locuri mai mari, au slujit într-o formă cu iobagii, care a avut mai puținele locuri a slujit pe cum a putut tocmai cu tisțurile (administratori = n.n.) domnilor sau cu domnii săi, dar în rupt cine cît am slujit într-un an sau într-o săptămînă, nu știm, fiindcă și în două și în trei săptămîni încă ne-o mînat după olaltă întins, și dacă n-am mers ne-o bătut tisțurile, dare poate și cum că două părți a anului am slujit la domnii și a treia parte a rămas pe a noastre seamă“.

24. TRANIȘ

— Iobagii slujesc 3, jelerii 2 zile. Oamenii lui *Bornemisza* 2—3 zile, iar ale lui *Wesselényi Nicolae* 3 zile cu plugul, „și cînd lucru mai sorgoș slujim mai mult, vara apoi se știe înainte“.

25. ULMENI

— „Pe cum ne-o venit porunca, după putere... am slujit cu doi și cu patru boi“. Intrucît distanța pînă la pămînturile alodiale nu era mare, mersul și venitul n-au socotit în slujbă.

— *bar. Bornemisza Iosif*: Trei zile, pe săptămînă slujeau oamenii.

— *ct. Korda Gheorghe*: Iobagii și jelerii n-au avut întrerupere în slujbele lor, mergeau cînd se ordona, „cînd mai dimineată cînd și mai tîrziu“.

— *cont. Bethlen Grigore*: Iobagii n-au avut „ruptură” în slujbă, „ne-o minat cînd o trebuit și cînd am putut ne-am și dus cu toții, am și rămas... Drept, acela putem spune că, luna, pentru merinde, niciodată n-am putut mere în slujbă, oare ne-am dus și marți și miercuri și ne-o ținut pînă sîmbătă, duminica iară ne a dat minten porunca să mergem în slujbă”.

— *cont. Gyulai Iosif*: „Am avut porunca să slujim toată săptămîna trei zile, dare cîte (odată) ne-a ținut și patru zile și încă și o săptămîină, ne-au făgăduit că ne vor ști înainte și ne și știut; cîte o săptămîină încă am șezut acasă, de nu ne-au minat în slujbă, (mai) ales iarna”. Jelerii de trei ani lucrau cîte două săptămîni.

— *cont. Torotzkai Sigismund*: „Noi iobagii..., pentru ce n-avem loc iobăgesc, am slujit jelerește, cînd două, cînd trei zile într-o săptămîină, la seceră am șezut și o săptămîină în slujbă, dare pe atîta ne-au lăsat acasă”. Unii dintre jeleri sînt angajați („alkazut”) pentru 2 zile, dar cînd lucrurile sînt mai urgente slujesc și patru zile. Alții, din „aiesta an, din porunca domnilor”, slujeau 3 zile.

26. VICEA

— „Cît ar fi putut sluji o gazdă într-un an cîte ar pute spune? La arat ne-a minat mai cu găduință, cu patru, cine a avut mai multe, a mers și cu a lui putere, cu un gyalog (pălmas) pe lingă sine”.

— *bar. Wesselényi Farkas*: „Locuitorii spre care acum nu de mult a venit szabadság (libertate = n.n.), să se poate muta dintr-un loc în altu” slujeau cîte trei zile pe săptămîină, iar jelerii cîte 2 zile.

— *Eclesia reformată din Someș-Uileac*: „Noi jelerii a Ecclesiei cei ungurești, care sîntem mai bune gazde... (pe lingă taxă), facem slujba cu plinile șase zile, iară care find gazde mai săraci,... slujește patru și trei și două zile; peste an taxă ei de mult (dau), dare slujba de vreo opt ani s-a început”.

4. EXTRASE DIN URBARIUL DOMENIULUI CEHU SILVANIEI AL BARONULUI LUI BORNEMISZA IOSIF DE CAȘIN (Kászón) DIN 1780

1. ARDUZEL

Cei 7 jeleri, în locul robotei făceau cîte 2 butoaie de 40 de găleți și aveau obligația de a lua parte la culesul strugurilor la Cehu Silvaniei, cu unelte lor proprii.

2. ASUAJUL DE JOS.

Iobagii o săptămîină lucrau pe seama lor, iar alta pe seama stăpînului, cu mîncarea lor de acasă, ori cu vitele, ori cu palmele.

Niște iobagi au împrumutat 134 de mîerte de porumb și „pentru dobînda datoriei, de obicei lucrau la Lucăcești” (Districtul Chioar),

3. ASUAJUL DE SUS.

Iobagii, jelerii și jelerii fără teren intravilan, („subninquilni”, „félzsellér”, „vulgo Lipitori”) slujeau la Cehu Silvaniei, la o distanță de o milă, pe baza instrucțiunilor date provizoriului (jude domnesc) moșiei și anume: iobagii o săptămîină lucrau pentru moșier, o săptămîină stăteau acasă; jelerii o săptămîină pentru moșier și două îngospodăriile lor sau în altă parte pentru majorarea veniturilor lor; lipitorii o zi pe săptămîină sau o săptămîină pentru stăpînul pămîntului și 5 pe seama lor, făcînd excepții, cei care plăteau taxe sau aveau convenții încheiate cu baronul Bornemisza. Slujeau cu mîncarea lor, cu puterea întreagă sau de jumătate sau cu palmele, cum puteau sau cum se cerea.

4. BAIȚA

Iobagii slujeau cu boii sau cu palmele 3 zile, jelerii „ca și în alte părți”. Un jeler dădea taxă și muncea o săptămîină pe seama domnului.

5. BICAZ

Slujeau la Cehu Silvaniei, la o distanță de o oră de drum, iobagii o săptămână pentru stăpînul lor, o săptămână pe seama lor, jelerii 2 zile pe săptămână, lipitorii 6 zile anual pe baza convenției încheiate.

6. CEHU-SILVANIEI

Iobagii slujeau cu puterea lor, cu mîncarea lor 2 zile pe săptămână sau cu o jumătate de putere de tracțiune 3 zile, cu palmele 4 zile; jelerii cite 2 zile, cu animalele sau cu palmele; lipitorii 1 zi pe săptămână sau 6 zile anual. Condiția era că, atît iobagii cît și jelerii, dacă era necesar, slujeau fără întrerupere și peste normele stabilite, dar în săptămîna următoare cu atîtea zile slujeau mai puțin.

În ambele părți ale hotarului tîrgului se găsea cite o bucată de pămînt, cu o suprafață totală de 5 cîble, folosită de judele tîrgului ales dintre oamenii cei mai capabili. Noul jude era scutit de prestarea slujbei, în locul lui munceau locuitorii tîrgului, sub formă de clacă, pe seama stăpînului lor, atît în hotarul tîrgului cît și în hotarele altor localități.

7. HOROATU-CEHULUI

Iobagii slujeau asemenea cu cei din Cehu Silvaniei, jelerii cu puterea întreagă 1 zi, cu jumătate de putere 2 zile, cu palmele 3 zile, iar lipitorii săptămînal o zi, la Cehu Silvaniei, la o distanță de o jumătate de oră de drum. În perioadele de vîrf ale muncilor slujeau ea și cei din Cehu Silvaniei, și peste numărul zilelor stabilite,

Un jeler, Maté Bumbu, fiind un vînător bun, pe lîngă taxele plătite, participa o săptămînă, două la „vînătoarele mari ale curții”, cu mîncarea lui. Dacă perioada de vînătoare era scurtă, slujea 1—2 săptămîni și la hotarul Cehului Silvaniei.

5. EXTRASE PRIVIND CĂRĂUȘIILE

1. ARDUZEL

Iobagii lui Korda György în anul 1784, au făcut trei „drumuri lungi cu animalele lor” la Cluj, Cehei și Tășnad. („A mult esztendőben vagy három hosszú utat marhával tenni Kolozsvárra, Somlyó-Csehibe, Tasnádra kénytelenítettünk).

— *Ct. Kornis Mihály*. Iobagii lui făceau drumuri lungi, cînd erau trimiși, dar în 1785 n-au făcut. Această obligație a intrat în obicei de 22 de ani, de cînd moșia a intrat în posesia contelui (hosszú utat is teszünk, mikor kivántatik; az ideán nem voltunk sehová; ez szolgálatunk módja pedig akkor jöt bé, mikor a jószág a T(ek) i (n) t (e) t (es) Gróff keze alá esett ez előtt mintegy 22 esztendőkkel“).

— Iobagii lui *Huszár István* fac un drum lung, ori la Cluj, ori la Tășnad. La fel slujesc și iobagii lui *Torotzkai Sigismund*, cu un drum lung, cu animalele lor.

2. ASUAJUL DE JOS.

Jelerii lui *Torotzkai Agneta*, cu locuri mai mari, „pentru răsplătirea unui drum pînă la Sîntioara plătim 2 Flor.-Vonași“.

— *cont. Telcki Emeric*. Jelerul Giț (Gitz) Von face „un drum sub ducere de vin“ care durează o săptămînă.

3. ASUAJUL DE SUS

— Jelerii lui *Horváth Daniel* făceau „un drum lung pînă la Pățul (azi Becheni), unde plinim între unii ani cite 3 săptămîni, între unii și cite 4, cei fără de boi slujim într-un an ... o săptămînă“.

— *cont. Telcki Emeric*. Jelerii lui spuneau că *Sandor Petru* a „plinit un drum lung pînă la Cricău, în două săptămîni, noi cei doi același drum l-am plinit și am lucrat cu palmele vara la cosit 3 săptămîni“.

4. BĂIȚA

ct. *Gyulai Iosif*: Omul lui, Pop Lup, declară că „se plinesc un drum lung când oi avea boi”.

5. BIRSAU DE JOS

ct. *Gyulai Iosif*: Jelerii care aveau locuri mai mari erau impuși și cu cărașie (nu este consemnat cât și unde?).

bar. *Naláti Carol*: „... am făcut câte un drum lung de la Tășnad pînă la Rus (Comit. Solnocul Interior, azi jud. Sălaj = N.N.) cu vin”. La ducerea vinului în drumul cel lung greutatea este că vinul era a domnului, dar „vama la Podar noi sintem datori chitilani a plăti, și mergînd și venînd”. Cînd duc pălinca pentru circumărit de la curte sau de la Rus pentru munca lor nimic nu se plătește.

ct. *Teleki Emeric*. Iobagii lui făceau un drum lung pînă la Pătal (azi Becheni = n.n.) și pînă la Cricău (Krakko). Jelerii fac și ei câte un drum lung „ca și iobagii”, „aiesta n-l greutatea, că cînd duceau vinu la Domnii, vama noi pletim”.

ct. *Teleki Adam*: Iobagii fac un drum lung cu vin „de unde cumpără”, stăpinul.

bar. *Iosintzi Ludovic*: Iobagul Crișan Lucă spunea că „ma mîna la Visk (comitatul Maramureș, pl. Huszt; azi în U.R.S.S. = n.n.) după fin, în care drum plinește o săptămînă și pe apa Someșului io... (trebuia) să plătesc vama”.

6. BIRSAU DE SUS.

ct. *Gyulai Iosif*: Oamenii lui, toamna făceau câte un drum lung cu vinul, care dura câte 2 săptămîni, cînd drumul a fost mai rău și câte 3.

bar. *Huszár Iosif*: Oamenii baronului făceau un drum lung cu carul pînă la Tășnad și au cărat cercurile la Năpradea.

bar. *Alvintzi Gavril*. Țăranii care nu plăteau taxă, făceau un drum cu „cercuri” pînă la Uileacu Șimleului. Slujbele, o săptămînă făceau la Tășnad și „pe cînd ne mîna după fin la Visk (U.R.S.S.)”.

7. CEHU SILVANIEI (oppidum)

ct. *Rhédei Mihai*: Iobagul lui o dată pe an transportă vinul de la podgoriile din Pătal (azi Becheni) la Cluj sau la Cuzăplac (comitatul Cluj, azi jud. Sălaj) („... a Patzali szőlő hegyről Kolozsvárra vagy Középlakra Esztendőbe egyszer bort vecturázok”).

bar. *Radák Ștefan*: Iobagul lui citodată făcea un drum cu căruța, unde era trimis („... olykor egy vecturat az hova kivántatik teszek”).

Baranyai Iosif: Iobagul lui spunea că, transporta vinul de la Cehu Silvaniei la Șintereag (comit. Solnocul Interior) sau răscumpăra drumul cu 6 mariași („... ezen kivű Bor Vecturat innen Szilagy/ Csehből Somkerekre teszek, vagy a helyett 6 Márjást fizetek”).

bar. *Vaji Daniel*: Jelerii lui făceau citodată și cărașie cu cai înaintași („... olykor-olykor forspontra is el mentünk”).

8. GIURTELECU — HODODULUI

ct. *Rhédei Mihai*: Oamenii lui spuneau că, pe lingă taxă „facem /un/ drum de o săptămînă”.

9. GIRDANI

ct. *Gyulai Iosif*. Jelerul Pop Lup făcea un drum lung cu 2 boi și cu carul lui.

ct. *Torotzkai Agneta*. Jelerii pe lingă taxă, făceau „și un drum lung” o /ri/ pentru drum șase mariași.

10. OARȚA DE JOS

ct. *Teleki Emeric*. Jelerii, pe lingă slujbele lor, făceau un „drum de două săptămîni”.

11. ORȚIȚA

Berzentzei Mihai: „oamenii alte slujbe nu fac, numai pe două săptămîni, fac /un/ drum...”

ct. *Gyulai Iosif*: Iobagii și jelerii făceau „un drum pînă la Cluj”.

12. SĂLSIG

Berzentzei Mihai: Iobagii lui pentru răscumpărarea „un/ui/ drum pînă la Sentyirag (Sintereag = n.n.) (plăteau) pentru 2 boi 3 mariași, pentru 4 boi 6 mariași, cînd nu vin să ducă, și fără de aceasta o săptămîină de lucru cu palmele”.

13. STREMT

Iobagul lui *Radak Ștefan* transporta vinul pentru circumărit de la Pătal (Patzal).

14. TĂMAȘESTI

„...mai multe ori iarna mai cu greu ne-o căzut slujba decît vara, fiindcă ne avînd fin, sau cînd a fost drum mai greu, pe noi a Groffului *Gyulai* oameni, ne-o minat sub ducere de vin la Cluj, și a lor doi oameni, Iluț Von și Iluț Savu, doi boi ne-o perit, în care mai sus numitu Iluț Von o avut pagubă de 14 Fl. Vonași, Iluț Savu de 8 Fl. Von.”

15. TRANIȘ

bar. *Wesselényi Nicolae*, senior: Iobagii fac o săptămîină sau și mai mult „în drum, iarna atîta vreme apoi hodinim”.

16. ULMENI

ct. *Gyulai Iosif*: Jelerii fac un drum pînă la Pătal (Petzal) „de patru miluri de loc” (o milă = 1609,344 m; trebuie să fie o greșeală, întrucît distanța între Ulmeni și Pătal e mult mai mare, decît 6,5 km. = n.n.)

6. EXTRASE PRIVIND MUNCA SUPLIMENTARĂ

1. ARDUZEL

— ct. *Korda György*: „akik kádárok vagyunk, minden esztendőben csinalunk négy — hordot, 40 vedreseket és egy-egy 10 vedres átalagot. Szüretre hordót abroncsolni /megyünk/”. (Cei care sîntem dogari, în fiecare an facem cîte patru butoaie de 40 de găleți și cîte un butoiăș de 10 găleți. La culesul strugurilor cercuim butoaie).

— bar. *Huszár Iosif*. Fiecare iobag face 8 butoaie de cîte 40 de găleți. Cercuirea butoaielor, necesare pentru conacul din Năpradea, iobagii o fac pe rînd. În afară de aceasta, doi dogari în fiecare toamnă se duc la CISTEIUL DE MUREȘ (Csesztve) pentru cercuit. Această cercuire numai de 10 ani s-a lipit la celelalte slujbe.

Un jeler dădea patru butoaie de 20 de găleți, celălalt un butoi de patru găleți, iar al treilea plătea taxă.

— ct. *Gyulai Iosif*. Noi /jelerii/ cîte doi, în mare parte slujim ca poștași

— ct. *Torotzkai Sigismund*. Doi iobagi sînt datori de a confecționa vase de lemn, și anume, fiecare face în fiecare an 10 butoaie de 34 de găleți și ori un butoiăș, ori una — două bărbinte. Mergem la conacul din Cehu Silvaniei în fiecare an cu ocazia culesului strugurilor pentru cercuire „cum se dorește” („amint kívánatik”). Un jeler a răscumpărat slujbele cu confecționarea butoaielor și făcea butoaie de 32 de găleți (nu specifică — cîte) și niște vase mai mici din lemn.

— bar. *Bornemisza Iosif*. Șase jeleri dau anual cîte 2 butoaie de 40 de găleți și merg la conacul din Cehu Silvaniei pentru cercuire. Un alt jeler plătește taxă de 6 Fl. vonași și cercuiește butoaie în timp de 2 săptămîni.

— bar. *Josintzi Ludovik*. Jelerul lui dă 4 butoaie de cîte 30 de găleți, un butoiș, un ciubăr, la culesul strugurilor se duce la cercuire, „cînd și cîte ori se dorește”.

Oamenii lui *Korda György* folosesc podul plutitor pe gratis, întrucît au ajutat în afara slujbei la întreținerea podului cu munci manuale.

2. ASUAJUL DE SUS

Oamenii lui *Vaji Daniel* fac „cîte 500 de pari de vie” și „tăiau cîte 100 de rude de cercuri, care în slujbă nu se socotesc”.

3. ASUAJUL DE SUS

— bar. *Bornemisza Iosif*: „dară totuși preț de 3 zile, în toată săptămîna totî am slujit iarna, la tăiere de lemne de epulety (construcție = n.n.) facere de pari și de scînduri” — spuneau oamenii baronului.

— cont. *Korda Gheorghe*. Oamenii lui făceau cîte 200 rude de cercuri „și cu toții am ajutat la vadaslui (vinătoare = n.n.) într-o săptămînă”.

4. BĂIȚA

— bar. *Vaji Daniel*: Un om a lui se plîngea că „m-a pus la bibol (bivol = n.n.) să păstoresc, pe cum în trei luni între a me hrană am și păstorit”.

— cont. *Gyulai Iosif*. Un om a lui a servit cu funcția de jude („cu Bireije”), altul spunea că a slujit cîte 3 săptămîni „la secere, la coasă și la sapă, celelalte slujbe am plinit cu Gornicie”.

5. BĂSEȘTI

— cont. *Gyulai Iosif*. Un iobag de la Sf. Mihai — pînă la Paști zi și noapte ardea pălinca fără plată la curtea domnească.

6. BENESAT

— cont. *Gyulai Iosif*. Omul lui, *Koltsar Costin*, fiind zidar, cînd s-a ordonat a slujit cu meșteșigu (meseriei = n.n.) cînd mai mulți, cînd mai puțin, dare șezînd /cu/ tate.... pe un loc, și într-o casă cu mine și cînd am fost cu meșteșigu întra acea vreme și pe tata... l-a mînat în slujbă, dar pentru munca de zidar a fost plătit: „și cînd lucru cu meșteșigu ei plătesc”.

7. BIRSĂU DE JOS

— cont. *Gyulai Iosif*: Jelerii și lipitorii de pe moșia lui, pe lingă taxa stabilită, lucrau și „la irtuit” (defrișarea pădurilor = n.n.).

— *Bartsai Samuil*: Iarna numai cînd și cînd duceau cîte o sanie de lemne și făceau... cîte 200 de pari de vie un om”.

8. BIRSĂU DE SUS

— cont. *Gyulai Iosif*. Oamenii lui iarna făceau cîte 10 scînduri și cîte 200 de pari de vie, pe care le-au cărat „înăuntru” (probabil la curtea conacului = n.n.) cu căruțele și cu boii lor. Primăvara lucrau o săptămînă la „irtuit”.

— bar. *Huszár Iosif*: Iobagii au tăiat în fiecare an cîte 100 de „rude de cercuri”, jelerii cîte 50 pe care le-au cărat la Năpradea.

— bar. *Alvintzi Gavril*. Cei „fără taxă am dat 9 oameni 900 de cercuri, carele și ducem pînă la Ujlak (Uileacu — Șimleului = n.n.)”.

9. CEHU SILVANIEI (oppidum)

— bar. *Bornemisza Iosif*. Dintre oamenii lui, cei care se pricepeau la tăbăcărie se preocupau și cu tăbăcitul pielilor stăpînului.

— cont. *Bethlen Samuil*: Jelerul lui, *Mondoki Ștefan*, confecționa o pereche sau două de cizme pentru stăpînul lui, cînd contele se afla în oraș. Cei care aveau animale de tracțiune cîte o zi se ducea la arat, la transportarea grîului și la dărăcirea cînepei.

— bar. *Vaji Daniel*: Jelerii lui, pe lângă taxă plătită, au muncit și la plivitul grădinei de zarzavaturi. Oamenii lui *Pogány Ștefan* și *Eötvös Francisc*; pe lângă taxa plătită pentru stăpînii lor le încasau taxele și pentru ceilalți moșieri.

10. CORNI

— ct. *Bornemisza Iosif*: „Pari de vie încă /au/ făcut, fără slujbă, toți gazde kilin-kilin (separat = n.n.), 200 și 300 din pădurea cea domnească”.

11. ORȚIȚA

— *Berzentzei Mihai*: Oamenii, lui fac un drum „...și pe o săptămînă irtuiesc (defrișează = n.n.)”

12. STREMT

— Iobagii lui *Torotzkai Sigismund* dădeau cîte 300 de pari de vie.

— ct. *Gyulai Iosif*: Un iobag, Pop Pinte „am slujit cu voivodzie”, iar un jeler, „slujește cu gornicie”.

13. TĂMAȘEȘTI

— bar. *Bornemisza Iosif*. Oamenii lui plîngeau că „tisztu... jupînul Nagy István, gunocelele marhelor (animalelor = n.n.), noastre cele coapte” cu ei a trimis pe pămînturile domnești „și de doi ani încoace ne-o kikilenyit(?) a jumuli penele giștelor pe seama domnilor.”

7. EXTRASE PRIVIND ABUZURILE

1. ASUAJUL DE SUS

Jelerii baronului *Bornemisza Iosif* spuneau că „în an mai de aproape trecut, cînd ne-o fost lăsate pe taxe, pe amîndoi /cu/ 22 de florinții, ne-au luat 8 pămînturi, pentru care noi plătim porția cea împărătească, dintre care pămînturi, a/le/ mele, Bugye Macovei, patru au fost arate și semănate cu mîlai și cu 3 lucrăși de 1 zi săpate, pentru care lucru, măcar că la Măria sa *Bornemisza Iosif*, în două rînduri încă am insteluit (a ruga = n.n.), nici un folos n-am dobîndit și după ce am cules mîlaiu de pe dînsu și desfăcutu cu 6 care, la curte /am/ dus, apoi mne-o lăsat pămîntu pe mine”.

— cont. *Teleki Emeric*. Un jeler al lui, Pop Alexă a slujit o săptămînă, dar stăpînul „vrînd să mai asuprească slujbă cu o săptămînă mne-o luat casa /în/ zălog și io încă acolo l-am lăsat”.

2. BAIȚA

„Oamenii cei ce au fost iobagi” ai baronului *Bornemisza Iosif* „știind porunca ce <a> împărătească, care s-o publicăluit în rîndu slujbii”, dacă am lucrat o săptămînă, în a celelaltă au rămas acasă, fapt pentru care „tisztul... dsupunu Nagy István... cînd am mers în slujbă, fără de alegere ne-o bătut”.

— bar. *Vaji Daniel*: „Io, Szabo Von, am alcăzuit (contract, „am încheiat un contract” = n.n.) cu domnu Măria sa și cu tistzu, cu Vantzai György, să dau pentru taxă în tot anu cîte 2 capre de pădure și să lucrez 2 săptămîni într-un an, dară în vară zicînd tistzu că nu trabă (trebuie = n.n.) capre, m-a pus la biboli, să păstoresc, pe cum în trei luni între a me hrană am și păstorit, dară după acela această slujbă ne băgînd în seamă, tistzu iarăși a cerut caprele în vremea iernii, pe cum o capră am și dat dară, celelaltă fost socotită să se știe în slujbă care am plinit lângă biboli peste alcăzași, despre care alcăzaș carte încă am avut, dare o perit; iară dumnalui ne elegeduinduse (nu se mulțumește = n.n.) cu aceie, ne-o minat 1 Dsunk (junc = n.n.) /d/ în curte, care io beciuluit (socotit = n.n.) 9 florinții.

3. BASEȘTI

— bar. *Văfi Dantel*: Un iobag spunea „Dăre eu Blaga Lup, cu mare durere a sufletului mă ponosluiesc (pling = nn.), cum că în nainte aiestuie cu 6 ani mo fost băgat Domnu Măriasa Crîșmar pe Komintzeu, și am crîșmărit mai în 4 ani, dară plată pentru crîșmăriție nu mi-o plătit, măcar că cînd și cînd mo mînat și în slujbă, cînd a fost lucru mai sorgoș și am păgubit în vinul Măriei sale 53 de florinți Vonaș, pentru care a luat Domnu Măriasa 2 boi și 2 vaci, după aceia că n-am putut ține boi pentru sărăcie, mă o luat și rîturile de la mine, pentru care pînă în ziua de astăzi Nălățului Împărat eu plătesc Porție“. „Și de la mine, Blidar Vasilia, încă a luat Domnu Măriasa un rît (fineată = n.n.) de 6 care de fin, amus 2 ani, pentru care eu plătesc Porție Împăratului. De la mine, Blidar Victor, încă a luat amus 2 ani un rît de 2/care/ de fin, pentru care eu plătesc porție și gardurile tot noi le facem după rîturile acele“.

4. BÎRSĂU DE JOS

— *Bartsai Samuil*. Jelerul Mărcuș Ilie spunea „că amu sînt doi ani de cînd o țipat pe mine un ton de vin de 37 de videre și mi-o poruncit ca să crîșmăresc cupa cîte cu 3 potori, pe bani gata și așa l-am crîșmărit, dară dacă a trecut vinu o luat pentru toate cupe 4 potori de pe mine.“

5. BÎRSĂU DE SUS

Dacă „... n-am mers /la slujbă/ ne-o tras jos și ne-o bătut“.
— cont. *Teleki Adam*: Flontaș Dumitru spunea că într-un an a cîrcumărit fără plată un butoi de vin „în care am avut pagube de 4 Florinți Vonași, fiind că a fost vinul slab și stricat, că într-un an am ținut în casă și n-o trebuit și așe s-o scăzut vinul mult, pînă am dus în lontru“, dar prețul vinului totuși trebuia să-l plătească.

6. GÎRDANI

„... cu frică <ne-am dus la slujbă>, dacă n-am mers ne-o bătut“.

7. SĂLSIG

Un țăran din partea contelui Gyulai Iosif plîngea că „de la mine Tömlö Urs, amus 3 ani, a luat tistu 2 funți de tort, măcar că cînepa n-a fost dat, spunînd că pentru ce n-am cerut cînepă din curte“.

8. TAMĂȘEȘTI

Țăranii satului au fost trimiși la lucru 2—3 săptămîni încontinuu, fără înterrupere, „și dacă n-au mers, ne-o bătut Tiszturile“.

8. EXTRASE PRIVIND CONTESTAȚIILE DOMNILOR DE PĂMÎNT

I. Observațiile compozesoratului domnilor de pămînt de pe fostul domeniu al cetății Cehului față de declarația reprezentanților comunității țîrgului Cehu Silvaniei făcută cu ocazia conscripțiilor urbariale din 1785.

1. „Fiecare iobag și jeler cu o moștenire bună era obligat pînă în prezent, pe baza obiceiurilor locului, de a sluji trei zile pe săptămîină, pentru mai mult nici nu erau obligați, jelerul cu o moștenire mai puțină două zile; jelerul fără moștenire, care n-avea numai casă era obligat să slujească o zi, pe lingă aceste /era obligat/ de a da anual două găini, un pui pentru clapon și 30 de ouă, iar jelerii cu taxă erau obligați de a toarce anual 2 sau 3 funți de cînepă, cînd nu torceau erau obligați ca fiecare să țese 10 coți de pinză.“

10... Că acel timp, cînd iobagii și jelerii se duceau la slujbă nu s-a imputat (socotit) în robotă, chiar nu este adevărat, să se prezinte numai unul cel care, deși s-a dus tîrziu la slujbă, a recuperat /întîrzierea/ în ziua următoare, oare are curaj careva să spună“.

11... Comunitatea declară că nu dă nici o dată dijmă pentru rege și nici nonă pentru domnul său de pămînt, iar să producă (prezenta? – n.n.) privilegii, nu vrea deși onoratul composesorat ar dori“.

II. Observații din partea contelui Bethlen Samuil de Iktár, cu privire la cantitatea robotei prestată de către țaranii dependenți din Cehu-Silvaniei.

„Noi, oamenii domniei sale contele Bethlen Samuil de Iktár, cei care nu de mult au primit libertatea în așa fel, că ne putem strămuta dintr-un loc în altul, anual, mai ales în zilele verii, slujeau fără întrerupere și trei săptămîni, cîteodată și mai puțin, iar cîteodată și pe seama noastră lucram și o săptămîină.

Observații (reflexio) din partea domniei sale domn. Dacă se socotește, slujba de o săptămîină nu se ridică peste trei zile, întrucît, dacă au muncit două săptămîni fără întrerupere, tot atîta timp nu se duceau la slujbă“.

Tabel nr. 1

NUMĂRUL ȚĂRANILOR DIN 1785 REPARTIZAȚI PE LOCALITAȚI

Nr. crt.	Localitate	Nr. stăpînilor	Nr. țăranilor dependenți			TOTAL
			iobagi	j e l e r i		
				cu casă	fără casă	
1	Aluniș	9	59	26	48	133
2	Arduzel	10	49	29	16	94
3	Asuajul de Jos	9	34	18	4	56
4	Asuajul de Sus	6	64	36	21	121
5	Babța	6	43	30	19	92
6	Băița	5	30	30	14	74
7	Băsești	22	46	5	4	55
8	Benesat	11	24	7	7	38
9	Bicaz	6	48	13	14	75
10	Bîrsa	5	26	1	11	38
11	Bîrsău de Jos	9	54	16	21	91
12	Bîrsău de Sus	7	89	29	36	154
13	Cehu Silvaniei	13	129	95	33	257
14	Corni	5	27	6	16	49
15	Giurtelecu Hododului	9	68	27	43	138
16	Gîrdani	4	49	15	24	88
17	Inău	5	43	30	29	102
18	Năpradea	10	111	42	69	222
19	Oața de Jos	8	46	14	23	83
20	Orțița	6	23	13	6	42
21	Sălsig	7	65	7	35	107
22	Stremț	5	24	15	18	57
23	Tămășești	5	38	33	10	81
24	Traniș	2	57	22	51	130
25	Ulmeni	5	36	16	19	71
26	Vicea	2	26	2	7	35
Total			191	1308	577	2483

**NUMĂRUL ȚĂRANILOR DEPENDENȚI DIN 1785 REPARTIZAȚII DUPĂ
STĂPINII DE PĂMÎNT**

Nr.	Numele și prenumele stăpînilor de pămînt	Nr. locali- tăților	Nr. țăranilor dependenți			
			iobagi	j e l e r i		TOTAL
				cu casă	fără casă	
1	bar. Bornemisza Iosif	23	276	130	130	536
2	cont. Gyulai Iosif	23	177	78	88	343
3	cont. Bethlen Grigore	13	151	57	58	266
4	cont. Torotzkai Sigismund	13	79	29	44	152
5	bar. Vaji Daniel	11	82	50	21	153
6	bar. Huszár Iosif	16	81	38	56	175
7	cont. Korda Gheorghe	6	78	30	35	143
8	văd. cont. Kornis Mihai,					
	născ. cont. Pálfi Carolina	5	62	41	37	140
9	cont. Bethlen Samuil	5	50	34	20	104
10	bar. Wesselényi Farkas	3	62	13	30	105
11	cont. Teleki Emeric	7	72	8	8	38
12	Eötvös Francisc	6	13	1	2	16
13	bar. Josintzi Ludovic	5	9	3	4	16
14	Baranyai Iosif	5	5	4	5	14
15	Pogány Ștefan	5	9	4	5	18
16	Berzentzei Mihai	4	13	5	5	23
17	bar. Radák Ștefan	3	16	5	4	25
18	cont. Torotzkai Agneta	5	11	2	3	16
19	bar. Alvinczi Gavril	3	12	—	2	14
20	bar. Nalátzi Carol	3	6	4	4	14
21	cont. Teleki Adam	3	5	2	4	11
22	P. Horváth Daniel	2	6	6	4	16
23	Bartsai Samuil	2	4	1	3	8
24	cont. Rhédei Mihai	2	2	—	1	3
25	bar. Wesselényi Nicolae	1	18	9	13	40
26	Radák Laurențiu	1	1	1	—	2
27	Pongrátz Samuil	1	3	—	1	4
28	Nob. Horváth Gheorghe	1	5	1	3	9
29	Cseh Francisc	1	3	—	1	4
30	Rátz Ioan	1	—	1	1	2
31	Nob. Tartza Vasile	1	4	1	—	5
32	Nob. Bankos Grigore	1	1	—	—	1
33	Nob. Bankos Matei	1	—	2	—	2
34	Nob. Bankos Ioan	1	—	1	—	1
35	văd. Nagy Paul	1	2	1	—	3
36	Nob. Nagy Sigismund	1	1	1	—	2
37	Pop Ladislau	1	1	—	1	2
38	Pop Petru sen.	1	1	—	—	1
39	Nob. Pop Simion iun.	1	1	—	—	1
40	Nob. Andreica Teodor, preot	1	1	—	—	1
41	Nob. Pop Ursu	1	2	—	—	2
42	Nob. Pop Nicolae	1	1	—	—	1
43	Nob. Pop Simion sen.	1	1	—	—	1
44	Nob. Pop Andrei sen.	1	1	—	—	1
45	Nob. Pop Petru iun.	1	1	—	—	1
46	Nob. Lazar Gheorghe	1	1	—	—	1
47	Nob., văd. Pop Gheorghe	1	1	—	—	1
48	Libertin Buda Cristian	1	1	—	—	1
49	„ Pop Tifor	1	1	—	—	1
50	„ Pop Andrei iun.	1	1	—	—	1
51	„ Pop Martin	1	1	—	—	1
52	Eclesia Ref. Cehu Silvaniei	1	15	9	1	25
53	Eclesia Ref. Someș Uileac	1	8	2	3	13
54	Eclesia Gr. Cat. Oarța de Jos	1	—	3	1	4
Total		191	1308	577	598	2483

Tabel nr. 3

NUMĂRUL ȚĂRANILOR DEPENDENȚI
APARTINĂTORI BARONULUI BORNEMISZA IOSIF DE KASZON

Nr. crt.	Localitatea	Nr. țăranilor dependenți												
		1780									1785			
		Iobagi			Jeleri			Total			iobagi	Jeleri		
		capi de fam.	frați, copii	Total	capi de fam.	frați, copii	Total	capi de fam.	frați, copii	Total gen.		cu casă	fără casă	Total
1	Aluniș	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	2	7
2	Arduzel	—	—	—	7	—	7	7	—	7	7	—	2	9
3	Asuajul de Jos	5	11	16	1	—	1	6	11	17	5	5	1	11
4	Asuajul de Sus	18	33	51	36	44	80	54	77	131	45	20	11	76
5	Babța	—	—	—	13	26	39	13	26	39	21	14	9	44
6	Băița	2	6	8	2	—	2	4	6	10	6	3	—	9
7	Băsești	—	—	—	3	2	5	3	2	5	4	—	—	4
8	Benesat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
9	Bicaz	3	7	10	6	9	15	9	16	25	9	3	5	17
10	Bîrsa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	4	13
11	Bîrsău de Sus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	10	8	44
12	Cehu Silvaniei	22	43	65	17	—	17	39	43	82	32	30	12	74
13	Corni	2	5	7	4	7	11	6	12	18	6	2	5	13
14	Giurtelecu Hododului	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	1	6
15	Horoatu Cehului	6	13	19	10	—	10	16	13	29	—	—	—	—
16	Inău	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	11	10	36
17	Năpradea	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2
18	Oața de Jos	2	—	2	4	—	4	6	—	6	7	—	7	14
19	Oața de Sus	4	12	16	—	—	—	4	12	16	—	—	—	—
20	Odești	—	—	—	1	1	2	1	1	2	—	—	—	—
21	Orțița	2	10	12	1	3	4	3	13	16	3	2	2	7
22	Sălsig	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	4	7	29
23	Stremț	—	—	—	1	2	3	1	2	3	—	1	1	2
24	Tămășești	6	—	6	1	—	1	7	—	7	7	8	2	17
25	Traniș	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	13	38	90
26	Ulmeni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	3	11
27	Urmeniș	—	—	—	2	—	2	2	—	2	—	—	—	—
Total		72	140	212	109	94	203	181	234	415	276	130	130	536

Tabel nr. 4

**NUMĂRUL ZILELOR DE ROBOTĂ PRESTATE DE ȚĂRANII DEPENDENȚI AI
BARONULUI BORNEMISZA IOSIF ÎN ANUL 1730**

Nr. crt.	Localitatea	Numărul zilelor								
		iobagi				jeleri				
						cu casă		fără casă		
		cu animale sau fără	cu 4 boi	cu 2 boi	cu palmele	cu animale sau fără	cu 4 boi	cu 2 boi	cu palmele	săptăminal anual
1	Arduzel	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Asuajul de Jos	3	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Asuajul de Sus	3	—	—	—	2	—	—	—	1
4	Babța	—	—	—	—	2	—	—	—	—
5	Băița	3	—	—	—	2	—	—	—	7
6	Băsești	—	—	—	—	2—3	—	—	—	—
7	Bicaz	3	—	—	—	2	—	—	—	6
8	Cehu Silvaniei	—	2	3	4	2	—	—	—	1
9	Corni	3	—	—	—	2	—	—	—	—
10	Horoatu Cehului	—	2	3	4	—	1	2	3	1
11	Oarța de Jos	3	—	—	—	2	—	—	—	—
12	Oarța de Sus	3	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Odești	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Orțița	3—4	—	—	—	2	—	—	—	—
15	Stremț	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Tămășești	3	—	—	—	1—2	—	—	—	—
17	Urmeniș	—	—	—	—	2—3	—	—	—	—

Tabel nr. 5

**NUMĂRUL ZILELOR DE ROBOTĂ PRESTATE CONFORM CENTRALIZATORULUI
CONSCRIPTIEI URBARIALE DIN 1785**

Nr. crt.	Numele proprietarului	nr. sesilor	Nr. țăranilor				Nr. zilelor		
			iobagi	cu casă	fără casă	Total	cu animale	cu palmele	Total
I. GIURTELECU HODODULUI									
1	bar. Wesselényi Farkas	38	37	1	21	59	2498	2498	4996
2	cont. Gyulai Iosif	8	8	—	4	12	624	624	1248
3	cont. Bethlen Samuil	12	11	1	9	21	936	936	1872
4	cont. Bornemisza Iosif	5	5	—	1	6	390	390	780
5-6	Baranyai și Radák	3	3	—	3	6	—	—	—
7	Pogány Ștefan	2	2	—	2	4	—	—	—
8	Berzentzei Mihai	2	1	1	2	4	130	130	260
9	cont. Rédei Mihai	1	1	—	—	1	7	—	7
TOTAL		71	68	3	42	113	4585	4578	9163
II. OARȚA DE JOS									
1	cont. Bethlen Grigore	16	17	4	4	25	1066	1066	2132
2	cont. Bethlen Samuil	15	14	1	5	20	1144	1144	2288
3	cont. Gyulai Iosif	2	2	—	1	3	312	312	624
4	cont. Tortzkai Sigismund	2	2	—	1	3	312	312	624
5	cont. Teleki Emeric	6	5	1	4	10	72	72	144
6	bar. Bornemisza Iosif	1	6	—	7	13	468	468	936
7	Pop Ladislau	1	1	—	1	2	—	—	—
8	Eclesia Gr.-cat.	3	—	3	1	4	—	—	—
TOTAL		46	47	9	24	80	3374	3374	6748
III. OARȚA DE SUS									
1	bar. Bornemisza Iosif	6	3	3	1	7	390	390	780
2	cont. Gyulai Iosif	13	10	3	3	16	1352	1352	2704
3	cont. Bethlen Grigore	9	9	—	5	14	702	702	1404
4	cont. Bethlen Samuil	5	3	2	1	6	520	520	1040
5	cont. Torotzkai Sigismund	4	4	—	1	5	312	312	624
6	cont. Korda Ana	6	3	3	—	6	—	—	—
7	cont. Korda Gheorghe	3	1	2	1	4	234	234	468
8	bar. Vaji Daniel	1	1	—	—	1	104	104	208
TOTAL		47	34	13	12	59	3614	3614	7228
IV. ORȚA									
1	bar. Vaji Daniel	11	6	5	1	12	468	988	1456
2	bar. Bornemisza Iosif	5	3	2	2	7	390	390	780
3	Berzentzei Mihai	8	5	3	—	8	60	186	246
4	cont. Kornis Mihai	5	4	1	3	8	—	—	—
5	cont. Gyulai Iosif	4	2	2	—	4	312	312	624
6	Baranyai Iosif	2	1	1	—	2	—	—	—
TOTAL		35	21	14	6	41	1230	1876	3106

Notă: Numărul țăranilor dependenți nu corespunde cu cel din Tabelul nr. 1, privind nr. țăranilor repartizați pe localități, întrucât din acest tabel lipsește nr. fugiților. De altfel, nici centralizatoarele nu sînt completate corect.

TRASEELE CĂRĂUȘILOR DIN 1785

Nr. crt.	Localitatea	Stăpîni de pămînt	Traseul	
			de la ...	la ...
1	Arduzel	Korda Gheorghe	Arduzel	Cluj, Tășnad, Cehei
2	"	Kornis Mihai	"	„un drum lung”
3	"	Torotzkai Sig.	"	"
4	"	Huszár Iosif	"	Tășnad
5	Asuajul de Jos	Torotzkai Agneta	Asuajul de Jos	Sîntioana
6	"	Teleki Emeric	"	un drum cu vin
7	Asuajul de Sus	Horváth Daniel	Asuajul de Sus	Pătal (Becheni)
8	"	Teleki Emeric	"	Cricău
9	Băița	Gyulai Iosif	Băița	„un drum lung”
10	Bîrsău de Jos	Gyulai Iosif	Bîrsău de Jos	fac cărăușie
11	"	Nalázi Carol	"	Tășnad, Rus
12	"	Teleki Emeric	"	Pătal, Cricău
13	"	Teleki Adam	"	un drum cu vin
14	"	Josintzi Ludovic	"	Visk (U.R.S.S.)
15	Bîrsău de Sus	Gyulai Iosif	Bîrsău de Sus	un drum cu vin
16	"	Huszár Iosif	"	Tășnad, Năpradea
17	"	Alvintzi Gavril	"	Visk, Tășnad, Uileacu-Șimleului
18	Cehu Silvaniei	Rhédei Mihai	Pătal	Cluj, Cuzăplac
19	"	Radák Ștefan	Cehu Silvaniei	un drum
20	"	Baranyai Iosif	"	Șintereag
21	"	Vaji Daniel	"	cărăușie
22	Giurtelecu-Hododului	Rhédei Hihai	Giurtelecu-H.	un drum
23	Gîrdani	Gyulai Iosif	Gîrdani	"
24	"	Tortzkai Agneta	"	"
25	Oarța de Jos	Teleki Emeric	Oarța de Jos	"
26	Orțița	Berzentzei Mihai	Orțița	"
27	"	Gyulai Iosif	"	Cluj
28	Sălsig	Berzentzei Mihai	Sălsig	Șintereag
29	Stremț	Radák Ștefan	Stremț	Pătal
30	Tămășești	Gyulai Iosif	Tămășești	Cluj
31	Traniș	Wesselényi Nicolae	Traniș	un drum
32	Ulmeni	Gyulai Iosif	Ulmeni	Pătal

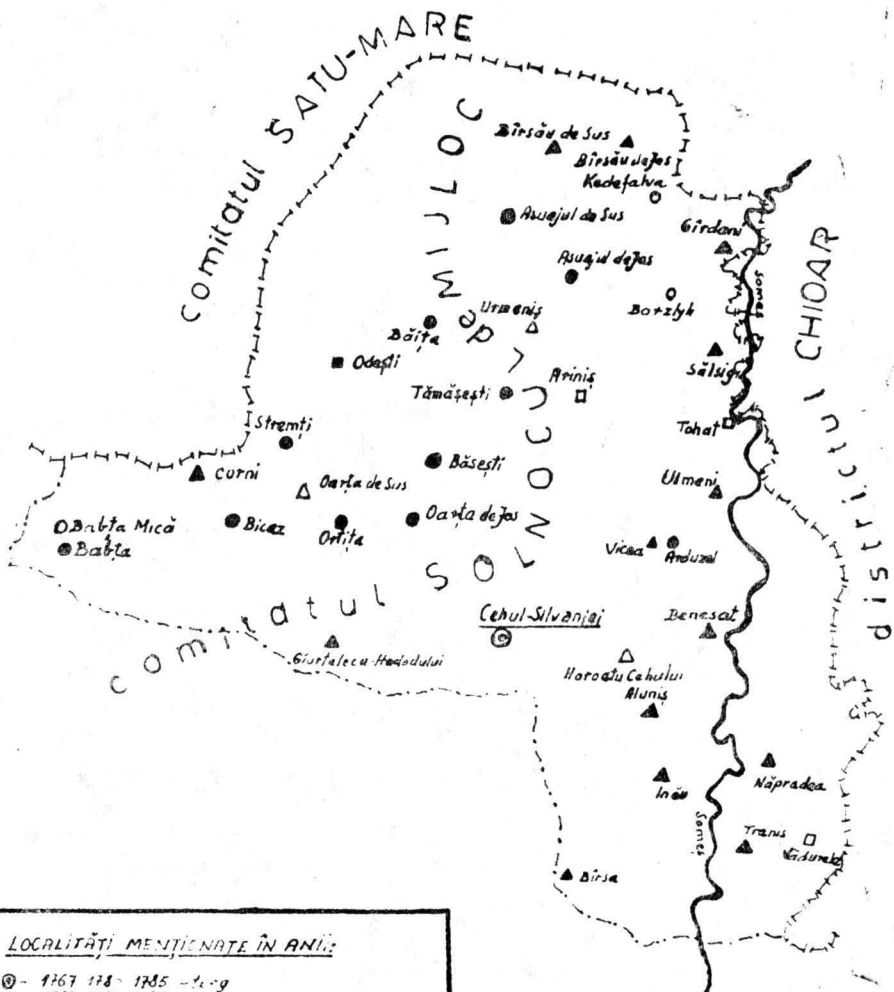
SERFS DUTIES IN THE FORMER DOMAIN OF THE CEHUL SILVANIEI FORT DURING THE UPRISING LED BY HOREA

(Summary)

The serf service part and parcel of the feudal rent remains the hardest duty of the peasants on the domain of the Cehu Silvaniei fort during the uprising led by Horea (1784). The two conscriptions from 1780 and 1785, show the hard plot of the serfs, who had to work 5—6 days a week or even whole week on the lords' land especially during the summer campaigns time. Jeleri (the peasants who possessed no land) worked alongside with the serfs. To make their situation even harder

the landlords oblige the peasants to do supplementary work which was coupled with the abuses of the high officials and landlords. Even in this short period between 1780—1785 one can see the tendency to use the unpaid work of the peasants (jobagi and jeleri) by increasing the number of workdays obligatory, a process characteristic for the breaking up of feudalism, not only in the Sălaj district, but in entire Transylvania.

DOMENIUL CETĂȚII CEHULUI - sec. XVII.

LOCALITĂȚI MENTIONATE ÎN ANII:

- ③ - 1767, 1780, 1785 - large
 ● - 1767, 1780, 1785 - safe
 □ - 1767 safe
 △ - 1767, 1780 safe
 ▲ - 1767, 1785 safe
 ■ - 1780 - safe

Neidentificable: KOL343254-N, PATHAKALTA, VAIDAFALVA

Fig. 1. Hartă cu domeniul cetății Cehului în secolul al XVIII-lea